

AGENCJA
BADAŃ
MEDYCZNYCH

ANALIZA ROZPOWSZECZENIA I CZYNNIKÓW ZWIĄZANYCH Z UŻYWANIEM WYBRANYCH SUBSTANCJI UZALEŻNIAJĄCYCH W POLSKIEJ POPULACJI – NIKO

Raport z badania jakościowego

AGENCJA BADAŃ MEDYCZNYCH

2025

SPIS TREŚCI

1. Opis badania	3
2. Opis sytuacji epidemiologicznej	6
3. Obszary tematyczne wspólne dla każdej z grup badanych	8
3.1. Motywy eksperymentowania z wyrobami nikotynowymi, i okoliczności inicjacji nikotynowej	8
3.2. Wiedza i nazewnictwo wyrobów nikotynowych oraz postrzeganie ich szkodliwości	13
3.3. Reakcje bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych	18
3.4. Alternatywne wyroby nikotynowe – popularność, dostępność smaków i wpływ na środowisko naturalne	23
3.5. Dostępność, reklama i promocja wyrobów nikotynowych	28
3.6. Przyszłe zamiary dotyczące używania wyrobów nikotynowych	34
3.7. Równoczesne używanie innych substancji psychoaktywnych	39
4. Obszary tematyczne specyficzne dla wybranych grup badanych	44
4.1. Tożsamość i identyfikacja mniejszości seksualnych i płciowych, a wyroby nikotynowe w grupie LGBTQ+	44
4.2. Interwencje antynikotynowe w grupie kobiet w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka – doświadczenia, dostępność i skuteczność	45
4.3. Postrzeganie swojej roli w interwencjach antynikotynowych przez grupę młodych pracowników ochrony zdrowia	47
5. Podsumowanie	48
6. Rekomendacje	53
7. Spis literatury	55

1. OPIS BADANIA

Niniejszy raport opiera się na danych pochodzących z badania realizowanego w ramach części jakościowej badania własnego Agencji Badań Medycznych (ABM) pt.: „Analiza rozpowszechnienia i czynników związanych z używaniem wybranych substancji uzależniających w polskiej populacji” (numer wniosku ABM/BW/00002), które ma na celu analizę wzorców używania wyrobów nikotynowych oraz czynników wpływających na ich stosowanie w różnych grupach społecznych w Polsce [1]. Badanie zostało przeprowadzone w okresie od września do października 2024 roku, zgodnie z wytycznymi „Konsolidowanego Standardu Raportowania Badań Jakościowych (COREQ)” [2] i było realizowane przez licencjonowaną firmę badawczą, co pozwoliło na uzyskanie rzetelnych i systematycznych wyników. Zastosowano podejście jakościowe – indywidualne wywiady pogłębione (In-Depth Interviews, IDI), co umożliwiło wnikliwą analizę czynników wpływających na stosowanie wyrobów nikotynowych w każdej z badanych grup [3].

Badanie przeprowadzono zgodnie z zasadami określonymi w Deklaracji Helsińskiej z 1964 roku (zaktualizowana w 2000 r.) oraz za zgodą Komisji Bioetycznej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (nr zgody KB/335/2024/24, przyznana 5.07.2024) [4]. Wszyscy uczestnicy wyrazili świadomą zgodę ustną i pisemną na udział w badaniu.

Rekrutacja uczestników odbyła się poprzez tematyczne fora internetowe, gdzie opublikowano ogłoszenie informujące o badaniu. Zakwalifikowani kandydaci otrzymali indywidualne zaproszenia drogą telefoniczną, mailową lub poprzez kontakt osobisty. Narzędzie badawcze – kwestionariusze wywiadów opracowano na podstawie aktualnego przeglądu literatury dotyczącej używania alternatywnych wyrobów nikotynowych w określonych grupach społecznych, które są przedmiotem rosnącego zainteresowania badawczego. Ich analiza stanowi istotny element współczesnych trendów naukowych oraz polityki zdrowia publicznego, ukierunkowanej na zrozumienie czynników wpływających na konsumpcję tych produktów i skuteczniejsze działania prewencyjne. Kwestionariusze zostały skonsultowane i zweryfikowane przez ekspertów ds. zdrowia publicznego i psychologii. Finalna wersja narzędzia badawczego obejmowała od sześciu do ośmiu głównych obszarów tematycznych, w zależności od grupy badanej. Do niniejszej analizy zidentyfikowano i wybrano zakres siedmiu wspólnych obszarów tematycznych oraz trzy specyficzne dla wybranych grup. Dodatkowo zebrano dane demograficzne oraz informacje od respondentów na temat używanych przez nich produktów nikotynowych w ostatnich 30 dniach i 6 miesiącach poprzedzających badanie. W celu poznania wiedzy respondentów oraz ujednolicenia terminologii uczestnicy przed wywiadem zapoznali się z tabelą produktów nikotynowych. Przed właściwym etapem badania przeprowadzono dziesięć wywiadów pilotażowych [5], co pozwoliło na zidentyfikowanie potencjalnych barier metodologicznych, sprawdzenie działania narzędzia badawczego oraz jego udoskonalenie.

W ramach badania przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione w pięciu grupach badawczych: młodzież w wieku 12–17 lat, dorosłe osoby w wieku 18–25 lat, kobiety w ciąży oraz do roku po urodzeniu dziecka, członkowie społeczności LGBTQ+ oraz młodzi pracownicy ochrony zdrowia. W badaniu uwzględniono różnorodność demograficzną, w tym zróżnicowanie płciowe i miejsce zamieszkania uczestników, obejmując zarówno obszary miejskie, jak i wiejskie.

Warunkiem zakwalifikowania uczestnika do grupy badanych osób w wieku 12–17 lat było spełnienie następujących kryteriów:

- 1) przynależność do jednej z grup wiekowych: 12, 13, 14, 15, 16, 17 lat;
- 2) przynależność do jednej z grup: kobiety lub mężczyźni;
- 3) przynależność do jednej z grup: mieszkańcy miast lub mieszkańcy wsi;
- 4) uczęszczanie do jednej z następujących szkół: publiczna, prywatna, liceum, technikum, szkoła branżowa (zawodowa).

Dla grupy wiekowej 18–25 lat kryteria włączenia były następujące:

- 1) przynależność do jednej z grup wiekowych: 18–20, 21–23, 24–25 lat;
- 2) przynależność do jednej z grup: kobiety lub mężczyźni;
- 3) przynależność do jednej z grup: mieszkańcy miast lub mieszkańcy wsi;
- 4) przynależność do jednej z następujących kategorii statusu ekonomicznego: wysoki (wystarcza mi na wydatki i mogę coś odłożyć), średni (wystarcza mi na wydatki), niski (nie wystarcza mi na wydatki) określanego na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Jak oceniasz ilość pieniędzy, którą masz do dyspozycji w miesiącu?”;
- 5) przynależność do jednej z grup: uczący się stacjonarnie, pracujący, bezrobotni;
- 6) przynależność do jednej z grup statusu cywilnego: samotny, w związku formalnym, w związku nieformalnym.

Kryteria włączenia do grupy społeczności LGBTQ+ obejmowały:

- 1) przynależność do jednej z grup: mieszkańcy miast lub mieszkańcy wsi;
- 2) przynależność do jednej z następujących kategorii statusu ekonomicznego: wysoki (wystarcza mi na wydatki i mogę coś odłożyć), średni (wystarcza mi na wydatki), niski (nie wystarcza mi na wydatki) określanego na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Jak oceniasz ilość pieniędzy, którą masz do dyspozycji w miesiącu?”;
- 3) przynależność do jednej z pięciu najliczniejszych grup społeczności LGBTQ+: kobiety homoseksualne, mężczyźni homoseksualni, osoby biseksualne, osoby transpłciowe, osoby queer;
- 4) przynależność do jednej z grup wiekowych: 18–20, 21–23, 24–25, 26–29, 30–34 lata.

Dla grupy kobiet w ciąży oraz matek do roku po urodzeniu dziecka, kryteria włączenia obejmowały:

- 1) bycie kobietą w ciąży lub matką do roku po urodzeniu dziecka;
- 2) przynależność do jednej z grup: mieszkanki miast lub mieszkanki wsi;
- 3) przynależność do jednej z następujących kategorii statusu ekonomicznego: wysoki (wystarcza mi na wydatki i mogę coś odłożyć), średni (wystarcza mi na wydatki), niski (nie wystarcza mi na wydatki) określanego na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Jak oceniasz ilość pieniędzy, którą masz do dyspozycji w miesiącu?”;
- 4) przynależność do jednej z grup: samotna kobieta w ciąży, matka samotnie wychowująca dziecko, kobieta pozostająca w związku podczas ciąży, matka w związku wychowująca dziecko;
- 5) przynależność do jednej z grup wiekowych: 18–23, 24–29, 30–35, 36+ lat, a także matki nieletnie.

Kryteria włączenia do grupy młodych pracowników ochrony zdrowia przedstawiały się następująco:

- 1) bycie aktywnym zawodowo pracownikiem ochrony zdrowia, który wykonuje zawód medyczny nie dłużej niż 2 lata i ukończył studia nie wcześniej niż 2 lata temu;
- 2) wiek poniżej 30 lat;
- 3) przynależność do jednego z następujących zawodów: lekarz medycyny, lekarz dentysta, pielęgniarka, położna, farmaceuta, ratownik medyczny, fizjoterapeuta, dietetyk, higienistka/asystentka stomatologiczna, psycholog/psychoterapeuta lub innych zawodów medycznych;
- 4) przynależność do jednej z grup: osoby nieużywające wyrobów nikotynowych, osoby używające okazjonalnie wyrobów nikotynowych, osoby używające codziennie co najmniej jednego z następujących wyrobów nikotynowych: saszetki z nikotyną, e-papierosy, jednorazowe e-papierosy, tytoń podgrzewany, tradycyjne papierosy lub sziszę (fajka wodna).

Kryteria wyłączające udział w badaniu, wspólne dla wszystkich grup, były następujące: wiek poniżej 12 lat; brak pisemnej zgody na udział w badaniu – w przypadku osób pełnoletnich; brak pisemnej zgody rodzica/opiekuna ustawowego na udział w badaniu w przypadku osób małoletnich; osoby odwiedzające Polskę jedynie czasowo (m.in. turyści) oraz osoby, których główne miejsce zamieszkania jest poza Polską; osoby nieposługujące się j. polskim; osoby zinstytucjonalizowane (przebywające w szpitalach, więzieniach, domach opieki, szkołach z internatem, akademikach, domach spokojnej starości i domach inwalidy oraz innych zinstytucjonalizowanych placówkach i zakładach zbiorczych, a także w innych tym podobnych instytucjach ze względu na dużą trudność lub brak możliwości dotarcia do respondentów, np. więzienia, zakłady poprawcze itp.); brak zdolności do samodzielnego udzielenia odpowiedzi; osoby ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo.

Łącznie przeprowadzono 98 wywiadów w formie rozmów telefonicznych lub spotkań bezpośrednich. Średni czas trwania wynosił od około 25 minut do około godziny. Wszystkie wywiady były nagrywane i transkrybowane, przy czym nie zwracano transkryptów uczestnikom. Kodowanie danych uwzględniało intonację, pauzy i emocje rozmówców. Rekrutację zakończono po osiągnięciu nasycenia tematycznego [6].

Dane zebrane podczas wywiadów zostały zakodowane przez jedną osobę, a do celów analitycznych zarejestrowano wszystkie emocje, intonacje, cisze i akcenty. Następnie poddano je szczegółowej analizie tematycznej za pomocą oprogramowania WEFT-QDA [7]. W procesie analizy tematycznej wyróżniono 6 kluczowych etapów, począwszy od zapoznania się z materiałem, poprzez kodowanie i identyfikację tematów, aż po ich weryfikację i ustalenie ostatecznych kategorii. Analizę prowadzono metodą „indukcyjną”, bez odgórnie przyjętych ram kodowania, stosując podejście do wyłaniania tematów na podstawie zebranych odpowiedzi, a nie uprzednich założeń badawczych. Priorytetem było uchwycenie rzeczywistych doświadczeń respondentów, dlatego analizę przeprowadzono na poziomie dosłownego znaczenia wypowiedzi, unikając nadinterpretacji lub dopasowywania danych do wcześniej przyjętych hipotez [8].

2. OPIS SYTUACJI EPIDEMIOLOGICZNEJ

Zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Zdrowia z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie mapy potrzeb zdrowotnych na lata 2022–2026 [9] czynnikiem ryzyka, który od 1990 roku powoduje najwyższą utratę lat życia skorygowanych niepełnosprawnością (DALY) w Polsce jest używanie tytoniu. Co trzeci Polak pali tradycyjne papierosy codziennie [10]. W Polsce najbardziej niekorzystnym pod względem palenia tytoniu był rok 1982. W tym roku ponad 60% mężczyzn i ponad 30% kobiet paliło tytoń codziennie, a odsetek palaczy był najwyższy w historii kraju, a także należał do najwyższych w Europie [11]. Wśród kobiet w młodym i średnim wieku odsetek palących osób osiągnął 50%, a wśród mężczyzn w tych grupach wiekowych był bliski 70%. Polscy palacze wyróżniali się wysoką średnią liczbą wypalanych codziennie papierosów (mężczyźni – 20 sztuk, kobiety – 15), oraz długim okresem palenia (18–20 lat). Spadek konsumpcji papierosów został zarejestrowany w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych, kiedy wskaźniki rozpowszechnienia palenia wśród mężczyzn i kobiet spadły odpowiednio do ok. 40% i 20%. W 2007 r. codzienne palenie tytoniu deklarowało ok. 33% mężczyzn i 23% kobiet, a ok. 3,5% kobiet i mężczyzn przyznawało się do sporadycznego palenia tytoniu [12].

W Polsce w latach 2009–2010 zrealizowane zostało na reprezentatywnej próbie osób powyżej 15 r.ż. badanie Global Adult Tobacco Survey (GATS). Dane uzyskane z tego badania wskazały, iż codziennie paliło tytoń 33,5% mężczyzn (ok. 5 mln) i 21% kobiet (ponad 3 mln), a okazjonalnie paliło ok. 1 mln Polaków. Około 14 mln osób było narażonych na wdychanie dymu tytoniowego w domu, a ok. 4 mln – w miejscu pracy. Na bierne palenie niepalący Polacy najczęściej byli narażeni w barach, pubach i klubach nocnych (87,6%), restauracjach i kawiarniach (50,9%) oraz w domu (28,0%) [13, 14].

W następnej dekadzie, w latach 2009–2019 odsetek osób narażonych na bierne palenie w miejscu pracy uległ zmniejszeniu z 25,4% do 6,7% [15]. Najwyższy, korzystny spadek odsetka osób narażonych na bierne palenie w miejscu pracy obserwowano w ciągu roku od wprowadzenia zakazu palenia w miejscach publicznych w 2010 roku. W 2019 r. najwyższy odsetek osób biernie narażonych na dym tytoniowy obserwowano na przystankach komunikacji publicznej (11,7%), a także w lokalach gastronomiczno-rozrywkowych (7%). Przeprowadzona w 2018 roku analiza palenia tytoniu przez młodzież szkolną wykazała, że 10,3% młodzieży w wieku 15 lat w Polsce pali regularnie. Dziewczęta w tym wieku (19,2%) częściej niż chłopcy (14,6%) zgłaszały, że w ciągu życia paliły tytoń przez ponad 10 dni. W Polsce od 2009 r. używanie tytoniu jest również analizowane w ramach monitoringu Państwowej Inspekcji Sanitarnej (PIS) [16]. Według danych PIS w latach 2009–2019 odsetek Polaków powyżej 15 r.ż. codziennie palących tytoń zmniejszył się z 29% do 21%. W tym czasie odsetek mężczyzn codziennie sięgających po wyroby tytoniowe zmniejszył się z 35% do 24%, a wśród kobiet z 24% do 18% [11]. W latach 1974–2019 odsetek palących mężczyzn zmniejszył się dwuipółkrotnie (z 60% do 24%). Odsetek palących kobiet w 2019 r. był porównywalny z odsetkiem palących osób w grupie kobiet obserwowanym w 1974 r. (18%), jednakże w porównaniu do najwyższej częstości palenia wśród kobiet, odnotowanej w 1982 r. (30%) odsetek palących kobiet zmniejszył się o mniej niż połowę.

Coraz powszechniejsze wśród palaczy staje się używanie tytoniu podgrzewanego [10]. Dane z roku 2019 wykazują, że odsetek aktualnych użytkowników e-papierosów wśród dorosłych Polaków wynosi 1,4% [17]. z kolei badania epidemiologiczne przeprowadzone w 2019 roku [18] wśród uczniów szkół ponadpodstawowych w wieku od 15 do 19 lat w Polsce wykazały,

że odsetek osób, które w ciągu ostatnich 30 dni używały wyłącznie e-papierosa, wzrósł z 2% obserwowanych w latach 2010–2011 do 8% w latach 2013–2014. W latach 2015–2016 odsetek ten osiągnął poziom 11%. W analogicznym okresie odsetek osób, które zarówno używały e-papierosa, jak i paliły tradycyjne papierosy, wzrósł z 4% w latach 2010–2011 do 23% w latach 2013–2014 i utrzymywał się na stałym (24%) poziomie w latach 2015–2016. Najczęstszymi przyczynami sięgnięcia po e-papierosa przez nastolatków są: brak charakterystycznego, niemiłego zapachu towarzyszącego paleniu tytoniu, doznania smakowe (możliwość inhalacji aerozolami o słodkich smakach) oraz niższe koszty używania e-papierosów w porównaniu z tradycyjnymi papierosami. Na rynku pojawiają się coraz to nowe produkty oferowane przez producentów e-papierosów i e-liquidów, mające spełnić oczekiwania nastolatków. Świadczy o tym ponad 15 tys. różnych wariantów smakowych e-liquidu.

Dowody naukowe wskazują, że e-papieros stał się formą inicjacji nikotynowej przez osoby dotychczas niepalące. Odsetek nastolatków, którzy rozpoczynają inicjację nikotynową od e-papierosa, wzrósł z 18% w latach 2013–2014 do 24% w latach 2015–2016, a w latach 2019–2020 osiągnął 30%. Naukowcy na całym świecie podkreślają występowanie tzw. efektu furtki, który polega na tym, że nastolatek rozpoczyna inicjację nikotynową od e-papierosa, a później sięga po papierosy tradycyjne. Część badaczy sugeruje, że nawet jednorazowe użycie e-papierosa znacznie zwiększa ryzyko sięgnięcia po papierosy w przyszłości [11].

Ocenia się, że w Polsce ponad połowa osób stosujących e-papierosy sięga także po tradycyjne papierosy [19]. Jak wykazała polska edycja badania Global Youth Tobacco Survey (GYTS) z 2016 roku [20], wśród polskich nastolatków do wyłącznego używania e-papierosa w ciągu ostatnich 30 dni przyznawało się 11,6% badanych, a 14% w ciągu ostatnich 30 dni używało zarówno e-papierosa, jak i paliło tradycyjne papierosy. Natomiast wśród studentów uczelni wyższych w Polsce w latach 2018–2019 do regularnego używania tylko e-papierosa przyznawało się 1,3% badanych, a 1,5% studentów deklaroowało regularne palenie tradycyjnych papierosów i używanie e-papierosów [21].

Opisana dynamiczna sytuacja epidemiologiczna sugeruje zatrzymanie spadku konsumpcji tradycyjnych wyrobów tytoniowych (papierosów) w Polsce i wzrost używania nowych produktów zawierających tytoń bądź nikotynę (elektronicznych papierosów, tytoniu podgrzewanego, saszytek nikotynowych itp.). Obecnie nie są prowadzone badania pozwalające ocenić kompleksowo ww. zjawiska z perspektywy zagrożeń dla zdrowia populacji, co utrudnia podejmowanie decyzji opartych na dowodach. Polska, z uwagi na niedostateczne uregulowania, jest rynkiem szybkiej penetracji nowymi wyrobami przemysłu tytoniowego – szczególnie w grupie młodzieży i młodych dorosłych.

3. OBSZARY TEMATYCZNE WSPÓLNE DLA KAŻDEJ Z GRUP BADANYCH

3.1. Motywy eksperymentowania z wyrobami nikotynowymi i okoliczności inicjacji nikotynowej

Grupa wiekowa 12–17 lat

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów nikotynowych w wieku 12–17 lat ujawnia szereg czynników wpływających na inicjację nikotynową. Wśród głównych motywów eksperymentowania z produktami nikotynowymi dominują trzy podstawowe aspekty: wpływ rówieśników, ciekawość oraz środowisko społeczne i rodzinne.

Jednym z kluczowych elementów inicjacji nikotynowej jest kontekst społeczny. Młodzież często sięga po produkty nikotynowe w ramach interakcji towarzyskich, na przykład podczas imprez, spotkań ze znajomymi czy szkolnych wyjazdów. W takich sytuacjach znaczącą rolę odgrywa presja rówieśnicza – chęć przynależności do grupy i uniknięcia poczucia wykluczenia, cyt.:

Presja była na pewno, bo tak jak mówiłem, była to impreza. Było dużo osób i po prostu ta szisza, że tak powiem była w kolejce, a ja siedziałem pomiędzy osobami, które palą i nie palą. Po kilku kolejkach, które mnie ominęły, uznałem, a co tam, i spróbowałem tego.

mężczyzna, lat 17

Badani wskazują również na sytuacje, w których inicjacja nikotynowa miała miejsce podczas obozów czy wycieczek szkolnych, co potwierdza tezę, że kontekst integracyjny sprzyja pierwszym próbom z tymi wyrobami.

Drugim istotnym motywem jest ciekawość. Wielu respondentów podkreśla, że sięgnęło po wyroby nikotynowe z chęci eksperymentowania i sprawdzenia, jak wpłyną one na ich samopoczucie. Ciekawość ta często nie wynikała z realnej potrzeby używania nikotyny, ale z impulsu poznawczego i chęci doświadczenia czegoś nowego, cyt.:

No z jednej strony tak, presja rówieśników to zwłaszcza w sumie na tym polegało. A z jednej strony też strasznie byłem ciekawa jak wszyscy chodzili, palili, wymieniali nazwy, smaki – ja nigdy nie wiedziałam, o co chodzi i tak dalej. No też może dlatego, że sama ciekawość spróbowania była taka (...).

kobieta, lat 14

Środowisko rodzinne również ma istotny wpływ na decyzję o rozpoczęciu używania wyrobów nikotynowych. W wielu przypadkach nawyki rodziców lub innych członków rodziny odgrywają rolę w kształtowaniu postaw wobec nikotyny. Niektórzy badani podkreślali, że ich decyzja o spróbowaniu była wynikiem obserwacji palących dorosłych, cyt.:

[w kontekście motywów inicjacji] Właśnie to, że ich rodziny palą, że ludzie w ich otoczeniu palą.

mężczyzna, lat 12

Miejsca, w których dochodzi do inicjacji nikotynowej, są zróżnicowane, ale najczęściej obejmują przestrzenie, w których młodzież czuje się swobodnie i poza nadzorem dorosłych. Respondenci wskazują na parki, skateparki, okolice szkół, a także toalety szkolne jako miejsca, w których młodzi ludzie próbują wyrobów nikotynowych, cyt.:

No to w szkole, ewentualnie jak w szkole nie można było, no to po szkole. Spotykaliśmy się w jakiejś grupce i tam gdzieś próbowaliśmy w jakimś parku czy gdzieś i próbowaliśmy też, tak jakby się spotykaliśmy (...)

mężczyzna, lat 17

Grupa wiekowa 18–25 lat

Badania w grupie młodych dorosłych (18–25 lat) ujawniają, że inicjacja nikotynowa zachodzi przede wszystkim w kontekście towarzyskim. Motywacje do pierwszego kontaktu z produktami nikotynowymi są bardziej złożone niż w przypadku nastolatków i obejmują zarówno ciekawość, wpływ środowiska społecznego, jak i radzenie sobie ze stresem.

Jednym z kluczowych czynników inicjacji nikotynowej w tej grupie wiekowej jest interakcja z rówieśnikami. Spotkania towarzyskie, imprezy i wspólne wyjścia stanowią główne okazje do pierwszych prób palenia papierosów lub używania alternatywnych produktów nikotynowych. Respondenci często wskazują na wpływ znajomych jako istotny czynnik zachęcający do eksperymentowania, cyt.:

To były okoliczności raczej imprez. Okresu osiemnastek w szkole moich znajomych. I w sumie to tyle.

mężczyzna, lat 25

Ciekawość stanowi istotny motyw, choć w tej grupie często nie jest impulsem spontanicznym, lecz bardziej świadomym wyborem. Respondenci podkreślają, że chęć spróbowania wynikała z potrzeby zrozumienia efektów nikotyny lub dopasowania się do otoczenia, cyt.:

No po prostu też no tak jak zaznaczyłam dużej części tych różnych rzeczy próbowałam, więc chyba po prostu byłam ciekawa, jak to smakuje, o co w tym chodzi, więc tak.

kobieta, lat 25

Ważnym kontekstem inicjacji w tej grupie jest również adaptacja do nowego środowiska, np. po przeprowadzce do innego miasta na studia lub po rozpoczęciu pracy. W takich sytuacjach eksperymentowanie z nikotyną staje się elementem integracji społecznej, a w niektórych przypadkach – sposobem na nawiązywanie nowych znajomości, cyt.:

Było to tak, że w ogóle w gimnazjum, i liceum nie paliłam. Dopiero po przeprowadzce do Warszawy moja koleżanka, która paliła, mówiła, no ale zapal sobie jednego ze mną. No i później tak się wydarzyło, że w pewnym momencie stwierdziłam, że muszę kupić swoją pierwszą paczkę właśnie papierosów.

kobieta, lat 24

Zauważalnym zjawiskiem w grupie 18–25 lat jest również współwystępowanie nikotyny z alkoholem. Używanie wyrobów nikotynowych podczas konsumpcji alkoholu często podkreślane jest jako sposób na zwiększenie przyjemności z imprez i spotkań towarzyskich. Dodatkowo niektórzy respondenci wskazują, że w takich okolicznościach łatwiej sięgają po papierosy lub e-papierosy, mimo że na co dzień nie mają takiej potrzeby, cyt.:

Alkohol przyjmuję bardzo rzadko, głównie na imprezach i właśnie z tym alkoholem, z tym upojeniem alkoholowym łączy się też właśnie chęć na papierosa, żeby właśnie wyjść gdzieś z klubu na zewnątrz i zapalić papierosa.

kobieta, lat 19

Istotnym aspektem inicjacji nikotynowej jest także funkcja regulacyjna nikotyny. Część respondentów traktuje produkty nikotynowe jako sposób na rozładowanie napięcia i radzenie sobie z codziennym stresem. Przekonanie o relaksacyjnym działaniu nikotyny sprawia, że osoby te częściej kontynuują jej używanie, nawet jeśli początkowe próby miały charakter jedynie eksperymentalny, cyt.:

No to też tak jakby odreagować swoje emocje, które na przykład nie potrafię stłumić w sobie tylko po prostu jak zapalę tego e-papierosa, to jest mi po prostu jakby lżej tak... na duszy, nie wiem, jak nazwać. No tak odstresuje mnie to po prostu.

kobieta, lat 25

Spółeczność LGBTQ+

W społeczności LGBTQ+ używanie wyrobów nikotynowych jest często powiązane z czynnikami społecznymi, estetycznymi i emocjonalnymi. Badania wskazują, że e-papierosy oraz inne alternatywne formy nikotyny są szczególnie popularne, co wynika zarówno z ich postrzeganej innowacyjności, jak i ich atrakcyjnej wizualnie estetyki.

Moda i styl życia odgrywają istotną rolę w decyzji o eksperymentowaniu z nikotyną. Wiele osób z tej grupy wskazuje, że kolorowe i smakowe produkty są kojarzone z kulturą LGBTQ+, co sprawia, że chętniej po nie sięgają, cyt.:

(...) ale teraz widzę, że taka moda chyba jest. i każdy gdzieś tam idzie w kierunku tego trendu palenia, nie tych normalnych papierosów takich, tylko jakieś właśnie te elektryki czy coś tam (...).

mężczyzna biseksualny, lat 34, cisplciowość

Niektóre osoby wskazują na stres związany z tożsamością płciową i seksualną jako jeden z czynników skłaniających do sięgnięcia po nikotynę. Doświadczenia związane z coming outem, presją społeczną i napięciem emocjonalnym często prowadzą do poszukiwania strategii radzenia sobie, wśród których nikotyna może pełnić funkcję regulacyjną, cyt.:

Ja palenie papierosów myślę, że jest dosyć jakby kompatybilne ze stresem i u mnie to trochę wychodzi stresowo, a no ja przynajmniej jako osoba z grupy LGBT dosyć sporo przeżyłem takich, powiedzmy, stresów i to szczególnie koło 18. roku życia, no bo to już człowiek wchodzi w jakiś pierwsze związki i tak dalej, więc... Całe te „coming out-y” i to wszystko, więc myślę, że mogło to wpłynąć (...).

mężczyzna homoseksualny, lat 20, cisplciowość

Społeczność LGBTQ+ często angażuje się w środowiska artystyczne i kreatywne, gdzie używanie nikotyny bywa normą społeczną. Wypowiedzi respondentów wskazują, że w pewnych kręgach używanie wyrobów nikotynowych jest elementem określonego stylu życia i sposobem nawiązywania kontaktów, cyt.:

Często są to zwykłe papierosy, ponieważ mam wrażenie, że za tym idzie trochę takie skojarzenie stylu w jakimś ubierają się te osoby, czyli jakiś emo albo gotycki, coś tego rodzaju. I jakoś w klimacie są te zwykłe papierosy. To jest to, zdjęcia są dodawane z takimi papierosami i też na przykład z czarną kawą.

kobieta biseksualna, lat 26, cisplciowość

Jednocześnie, niektórzy badani podkreślają, że nie widzą bezpośredniego związku między orientacją seksualną a skłonnością do używania nikotyny, przypisując większe znaczenie środowisku, w jakim się obracają, cyt.:

Chyba w swoim wypadku bym tego nie porównała, bo te moje wybory nie miały związku raczej z przynależnością, czy z orientacją.

kobieta biseksualna, lat 26, cisplciowość

Kobiety w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka

Badania przeprowadzone w grupie kobiet w ciąży oraz do roku po urodzeniu dziecka pokazują, że decyzje dotyczące używania wyrobów nikotynowych są silnie związane z obawą o zdrowie dziecka oraz trudnościami w zerwaniu z nałogiem. Większość respondentek deklaruje, że po zajęciu w ciążę podjęła próbę ograniczenia lub całkowitego zaprzestania palenia, ale w wielu przypadkach uzależnienie okazało się zbyt silne.

Kluczową motywacją do rezygnacji z nikotyny w czasie ciąży jest troska o zdrowie płodu. Większość kobiet wskazuje, że świadomość szkodliwości palenia była dla nich najważniejszym bodźcem do rzucenia nałogu, cyt.:

Odkąd dowiedziałam się, że jestem w ciąży, zdecydowałam się, że rzucę palenie, że po prostu nie będę używała papierosów i sobie moja ciąża będzie przebiegała w sposób beznikotynowy.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 25

Jednak w wielu przypadkach kobiety podkreślają, że choć świadomość konsekwencji była dla nich istotna, to walka z nałogiem wymagała znacznie większego wysiłku, niż początkowo zakładały. Niektóre respondentki doświadczyły silnych reakcji organizmu związanych z odstawieniem nikotyny, co sprawiało, że proces rezygnacji był dla nich trudniejszy. W takich przypadkach niektóre kobiety decydowały się na ograniczenie liczby wypalanych papierosów zamiast całkowitego rzucenia nałogu, cyt.:

Na początku było ciężko, bo to jednak jest uzależnienie i to była taka walka ze sobą, ale z miesiąca na miesiąc było lepiej i udało mi się od tego uniezależnić.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 32

Presja społeczna odgrywała istotną rolę w procesie decyzji o kontynuacji lub rezygnacji z palenia. Respondentki podkreślały, że ich nawyki były oceniane przez otoczenie, co w wielu przypadkach prowadziło do ukrywania nałogu. Niektóre kobiety przyznawały, że unikały palenia w miejscach publicznych, aby nie spotkać się z negatywną reakcją innych ludzi, cyt.:

Na początku to się kryłam. Czułam się trochę głupio, aczkolwiek z biegiem czasu stwierdziłam, że przecież to jest tylko moje zdrowie i w zasadzie to chyba nie powinno nikogo interesować.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 31

Niektóre kobiety, które zrezygnowały z tradycyjnych papierosów, zaczęły eksperymentować z alternatywnymi formami nikotyny, takimi jak tytoń podgrzewany czy e-papierosy. Wybór tych produktów często wynikał z przekonania, że są one mniej szkodliwe dla zdrowia. Część respondentek podkreślała, że zmiana rodzaju produktu pomogła im ograniczyć palenie, choć nie wyeliminowała całkowicie uzależnienia, cyt.:

Wróciłam do palenia po karmieniu piersią, to jakieś pół roku po porodzie, do tych jednorazowych elektryków.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 31

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia

W grupie młodych pracowników ochrony zdrowia inicjacja nikotynowa często wynika z wysokiego poziomu stresu zawodowego. Mimo dużej świadomości zagrożeń zdrowotnych, wielu z nich sięga po wyroby nikotynowe jako sposób radzenia sobie z napięciem emocjonalnym i wymagającymi warunkami pracy.

Stres zawodowy jest jednym z najczęściej wskazywanych powodów eksperymentowania z nikotyną. Długie godziny pracy, odpowiedzialność za pacjentów oraz presja społeczna sprawiają, że nikotyna staje się łatwo dostępnym środkiem redukcji napięcia, cyt.:

Mam świadomość o ich szkodliwości, aczkolwiek gdy pojawia się jakiś większy stres w pracy, to i tak sięgam po te produkty, mając tak czy siak wiedzę o ich szkodliwości.

kobieta, lat 22, położna

W wielu przypadkach palenie jest świadomym wyborem, mającym na celu nie tylko złagodzenie stresu, a nie jedynie efektem ciekawości czy presji otoczenia. Niektórzy wskazują, że spotkania towarzyskie w grupie zawodowej często wiążą się z używaniem zarówno alkoholu, jak i nikotyny, co utrudnia rezygnację z tego nawyku.

Nikotyna pełni również funkcję integracyjną wśród młodych medyków. Przerwy na papierosa są okazją do rozmów ze współpracownikami, co sprzyja budowaniu relacji zawodowych i społecznych. W środowisku pracy palenie bywa akceptowane, a nawet traktowane jako sposób odreagowania po trudnych zmianach, cyt.:

Myślę, że ze współpracownikami to wzmacnia te relacje, bo mamy okazję do pogadania na przerwie, wyjścia gdzieś razem.

mężczyzna, lat 25, lekarz

W kontekście preferowanych produktów nikotynowych młodzi medycy częściej wybierają alternatywy, takie jak e-papierosy czy tytoń podgrzewany. Produkty te są postrzegane jako bardziej dyskretne, łatwiejsze w użyciu i mniej uciążliwe dla otoczenia, cyt.:

(...) nie śmierdzi, ode mnie również nie śmierdzi, z buzi nie śmierdzi. Parujesz tylko po prostu taką smakową parą.

kobieta, lat 28, pielęgniarka

3.2. Wiedza i nazewnictwo wyrobów nikotynowych oraz postrzeganie ich szkodliwości

Grupa wiekowa 12–17 lat

Badania przeprowadzone wśród młodzieży w wieku 12–17 lat wskazują na relatywnie dobrą orientację w dostępnych na rynku wyrobach nikotynowych, ale zróżnicowaną pod względem szczegółowości i doświadczeń własnych. Respondenci wykazują znajomość zarówno tradycyjnych produktów tytoniowych, jak i alternatyw, takich jak e-papierosy, tytoń podgrzewany czy saszetki nikotynowe. Większość badanych potrafiła zidentyfikować co najmniej pięć różnych produktów nikotynowych, choć niektórzy mieli trudności z rozpoznaniem mniej popularnych wyrobów, takich jak tytoń podgrzewany czy saszetki nikotynowe.

Nazewnictwo używane przez młodzież jest silnie zróżnicowane i często opiera się na potocznych określeniach, które odzwierciedlają funkcję, markę lub wygląd produktu. Na przykład, e-papierosy są często nazywane „e-petami”, „jednorazówkami” lub „wielorazówkami”, podczas gdy tradycyjne papierosy określane są jako „szlugi” czy „pety”. Respondenci często odwołują się do nazw własnych marek, takich jak „IQOS” czy „Glo”, co wskazuje na silne powiązanie z rynkiem produktów nikotynowych, cyt.:

No tutaj mamy e-peta, najczęściej mówionego i to już działa na te olejki, po prostu papierosy, kiepy, czasami tak.

mężczyzna, lat 17

Młodzież wykazuje również pewną świadomość szkodliwości wyrobów nikotynowych, ale postrzeganie to jest często powierzchowne i nie zawsze wpływa na decyzje dotyczące ich używania. Respondenci zdają sobie sprawę, że nikotyna ma negatywny wpływ na zdrowie, szczególnie w kontekście długoterminowych konsekwencji, takich jak ryzyko nowotworu czy problemy z układem oddechowym. Jednak wiedza ta nie zawsze przekłada się na zmianę zachowań, cyt.:

Na pewno, jeśli chodzi o organizm człowieka, to na pewno no niszczy płuca, podnosi ciśnienie. a tak szczerze, nie zagłębiałem się w to nigdy.

mężczyzna, lat 17

Młodzież często postrzega alternatywne wyroby, takie jak e-papierosy czy tytoń podgrzewany, jako mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy. Wynika to z przekonania, że produkty te zawierają mniej substancji toksycznych, mimo że respondenci nie zawsze mają pełną wiedzę na temat ich składu. Niektórzy wskazują na obecność niezbadanych substancji w e-papierosach, co budzi ich obawy, cyt.:

„Znaczy z tego, co mi wiadomo, to jednak te e-papierosy są bardziej szkodliwe, bo jednak mają więcej takich dziwnych substancji w sobie, co nie zmienia faktu, że moim zdaniem ja uważam, że jednak te zwykłe są gorsze, bo uważam, że jakoś jednak bardziej uzależniają i są gorsze, jeśli chodzi o zapach, o ten zapach, który wsiąka, które zostaje, który w ogóle z nich się wydobywa i na przykład mogą się przez to zrobić żółte zęby, jak ktoś często palił, więc jednak nie lubię tych zwykłych, wolę jakieś alternatywne wersje z taką częstotliwością tak, jak teraz używam.

mężczyzna, lat 17

Grupa wiekowa 18–25 lat

Respondenci wykazują zróżnicowany poziom wiedzy na temat wyrobów nikotynowych. Wśród młodych dorosłych dominują różne formy produktów, takie jak papierosy tradycyjne, e-papierosy, tytoń podgrzewany (np. IQOS, Glo) oraz saszetki nikotynowe. Nazewnictwo tych wyrobów jest bogate i różnorodne, co odzwierciedla ich popularność i różnorodność na rynku. Przykładowe określenia to „e-pet”, „jednorazówka”, „elektryk” dla e-papierosów oraz „szlugi”, „pety” dla papierosów tradycyjnych. Alternatywne produkty, takie jak tytoń podgrzewany są często nazywane „IQOS” lub „Glo”, co wskazuje ich markowy charakter.

Respondenci często używają potocznych nazw, które są bardziej estetyczne i przyjazne, co może wpływać na pozytywne postrzeganie tych wyrobów, cyt.:

No to co do papierosów to szlugi, fajki, w sumie więcej sobie nie przypominam. E-papierosy to mówi się ety, vape’y. No chyba tak. No i w sumie na te saszetki nikotynowe to się mówi Velo albo snusy, chociaż to w sumie snusy to są tytoniowe, ale i tak potocznie się to nazywa snusami, bo w sumie działa jakby... korzystanie, jest bardzo podobne.

kobieta, lat 19

Postrzeganie szkodliwości wyrobów nikotynowych wśród młodych dorosłych jest zróżnicowane. Wiele osób uważa, że alternatywne produkty, takie jak e-papierosy i tytoń podgrzewany, są mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy, cyt.:

No myślę, że po prostu no takie zwykłe papierosy bardziej szkodzą, a olejek można sobie dobrać taki, żeby był mniej szkodliwy po prostu.

kobieta, lat 25

Wynika to z przekonania, że brak procesu spalania i elektroniczny charakter zmniejszają ryzyko zdrowotne. Jednakże niektórzy respondenci wyrażają sceptycyzm wobec tych twierdzeń, zauważając, że długoterminowe skutki zdrowotne nowych produktów nie są jeszcze w pełni znane, cyt.:

No gdzieś tam ja tak jak sobie próbowałam zrozumieć czym są te podgrzewacze, to ja sobie tłumaczyłam, że jak palę papierosy to tak jakbym, nie wiem, grilla bardziej jadła, że to się to mięso robi takie czarne, no a tutaj to tak jakbym trochę z piekarnika korzystała, bo to chodzi o to, że ta temperatura jest niższa, więc no rzeczywiście – no może potencjalnie coś jest mniej szkodliwe. No badań naukowych niestety nie czytałam, ale może coś w tym jest, więc tak.

kobieta, lat 25

Społeczność LGBTQ+

Na podstawie analizy wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów nikotynowych w grupie LGBTQ+, można zauważyć zróżnicowane podejście do wiedzy i nazewnictwa wyrobów nikotynowych oraz postrzegania ich szkodliwości.

Respondenci wykazują wysoki poziom znajomości terminologii związanej z wyrobami nikotynowymi. Większość osób potrafi wymienić potoczne nazwy różnych produktów, co sugeruje ich dobrą orientację w rodzajach wyrobów nikotynowych oraz aktywne uczestnictwo w rozmowach na ten temat, cyt.:

To są lqosy. To są podgrzewacze tytoniu między innymi lqos, Glo, teraz z takich popularniejszych.

mężczyzna biseksualny, lat 34, cisplciowość

Respondenci wykazują zróżnicowaną świadomość na temat szkodliwości nikotyny oraz wpływu wyrobów nikotynowych na zdrowie. Wśród najczęściej wskazywanych negatywnych efektów wymieniane są problemy zdrowotne związane z układem oddechowym oraz psychiczne aspekty uzależnienia od palenia. Większość uczestników zdaje sobie sprawę z tego, że wyroby nikotynowe mają szkodliwy wpływ na organizm, wskazali na ich działanie rakotwórcze. Pomimo tych negatywnych aspektów, wielu z nich odczuwa również pozytywne efekty stosowania nikotyny, takie jak uczucie relaksu czy uspokojenia w sytuacjach stresowych, cyt.:

To znaczy tak, ja wiem, że to jest bardzo szkodliwe i niezdrowe. Wiem to z mediów, ale jednocześnie na przykład dla mnie to wpływa relaksująco, nie wiem jak to powiedzieć. Nie mam żadnych jakichś fizycznych w tej chwili, nie odczuwam skutków, chociaż boję się, że to się może zmienić z wiekiem.

kobieta biseksualna, lat 25, cisplciowość

Kobiety w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkowniczkami wyrobów nikotynowych ujawnia zróżnicowany poziom wiedzy oraz różne postrzeganie szkodliwości tych produktów. Respondentki wykazują świadomość dotyczącą tradycyjnych papierosów, e-papierosów, podgrzewanego tytoniu oraz produktów beznikotynowych, jednak ich wiedza na temat składu i wpływu na zdrowie jest często ograniczona.

Respondentki mają podstawową wiedzę na temat różnych wyrobów nikotynowych, takich jak tradycyjne papierosy, e-papierosy, podgrzewany tytoń oraz produkty beznikotynowe. Tradycyjne

papierosy są najczęściej kojarzone z substancjami smolistymi i nikotyną, które mają negatywny wpływ na zdrowie. Respondentki postrzegają e-papierosy i podgrzewany tytoń jako mniej szkodliwe alternatywy, mimo że często nie są pewne, jakie substancje chemiczne zawierają te produkty, cyt.

Myślę, że wybrałabym produkt potencjalnie mniej szkodzący, ale pewnie miałabym z tyłu głowy świadomość, że nie do końca tak jest. Albo że może tak być, albo że może nie być.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 31

Nazewnictwo wyrobów nikotynowych jest zróżnicowane i często zależy od indywidualnych preferencji oraz doświadczeń respondentek. Tradycyjne papierosy są określane jako „papierosy”, „tradycyjne papierosy” lub „śmierdzące papierosy”. E-papierosy są nazywane „elektrykami”, „jednorazówkami” lub „vape’ami”. Podgrzewany tytoń jest określany jako „podgrzewacze”, „IQOS” lub „Glo”. Produkty beznikotynowe, takie jak „zerówki”, są postrzegane jako alternatywa dla tradycyjnych papierosów, choć ich nazewnictwo jest mniej ustalone, cyt.:

Natomiast te jakieś, tak zwane, czy te saszetki, czy tak zwane jednorazowe elektryki, czy te elektryki takie ładowane, no to jakaś alternatywa miała być do zwykłych właśnie papierosów tytoniowych.

kobieta w ciąży, lat 34

Respondentki wykazują świadomość szkodliwości wyrobów nikotynowych, szczególnie w kontekście ciąży. Tradycyjne papierosy są postrzegane jako najbardziej szkodliwe, ze względu na zawartość substancji smolistych. E-papierosy i podgrzewany tytoń są często postrzegane jako mniej szkodliwe, mimo wyrażanych obaw dotyczących chemicznych składników tych produktów, cyt.:

Na pewno to nie poprawia zdrowia. Na pewno też wpływa jakoś tam na kondycję, bo tutaj częściej łapie się zadyszkę przy ćwiczeniach czy przy bieganiu i tak dalej, no to na pewno to. Chociaż moim zdaniem najgorszy wpływ miały te tradycyjne papierosy, bo tam gdzieś tam kaszel, czy coś, a tutaj nic takiego się nie dzieje.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 31

Produkty beznikotynowe, takie jak „zerówki”, są postrzegane jako mniej szkodliwe niż te zawierające nikotynę, ale respondentki wyrażają obawy dotyczące ich składu chemicznego. Wiele z nich uważa, że „zerówki” mogą być szkodliwe, zwłaszcza dla osób wrażliwych, takich jak kobiety w ciąży, cyt.:

No tak jak powiedziałam, że wydaje mi się, że to, że nie zawierają nikotyny nie oznacza tego, że są one zdrowe albo zdrowsze, albo korzystniejsze. Dalej są tam jakieś chemiczne rzeczy, substancje, również przecież w tych olejkach też, które nie są korzystne dla naszego zdrowia. Więc uważam, że to również źle wpływa na płód, na rosnące dziecko w ciąży, więc uważam, że to są produkty na nie.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 25

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia

Wiedza na temat wyrobów nikotynowych wśród młodych pracowników ochrony zdrowia jest zróżnicowana, co wynika z ich doświadczeń zawodowych, edukacji medycznej oraz dostępności informacji. Respondenci wykazują świadomość różnorodności dostępnych produktów nikotynowych, takich jak tradycyjne papierosy, e-papierosy, saszetki nikotynowe oraz podgrzewany tytoń. Ich wiedza na temat tych produktów obejmuje zarówno aspekty techniczne, jak i zdrowotne.

Respondenci często używają specyficznych nazw produktów, co świadczy o ich zaznajomieniu z rynkiem wyrobów nikotynowych. Przykłady obejmują nazwy marek takie jak IQOS, Aroma King oraz ogólne kategorie jak e-papierosy i saszetki nikotynowe. Wypowiedzi respondentów wskazują na ich preferencje dotyczące różnych form wyrobów nikotynowych, które są wybierane ze względu na wygodę, smak oraz mniejsze ryzyko społecznego piętna, cyt.:

Wyspy z różnymi tymi markami, czy Vuse, czy Vivo, czy Crystal, czy jakiś tam Aroma King.

kobieta, lat 28, pielęgniarka

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia są świadomi szkodliwości wyrobów nikotynowych, ale ich opinie na temat poziomu szkodliwości poszczególnych produktów są zróżnicowane. Większość respondentów uważa, że tradycyjne papierosy są bardziej szkodliwe niż nowe formy wyrobów nikotynowych, takie jak e-papierosy czy podgrzewany tytoń, ale są też odmienne zdania, cyt.:

Wydaje mi się, że te papierosy nowego typu, te olejki, przez to jaką one mają strukturę, mogą być nawet bardziej szkodliwe, ale nie mam na ten temat wiedzy.

mężczyzna, lat 27, pielęgniarz

Respondenci mają różne opinie na temat szkodliwości nowych produktów nikotynowych. Niektórzy uważają, że są one mniej szkodliwe ze względu na brak substancji smolistych i możliwość regulacji poziomu nikotyny. Inni są bardziej sceptyczni, wskazując na brak długoterminowych badań potwierdzających ich mniejszą szkodliwość, cyt.:

Co do tego IQOS-a to jest to na tyle nowe urządzenie, że jeszcze nie jest przebadane, więc na razie łudzę się, że wcale aż tak źle nie wpływa. Plus ten nowy IQOS, ten Terea ma podwójny filtr z dwóch stron, więc jeszcze mniej tego aerozolu przepływa, jeszcze mniej substancji.

kobieta, lat 25, stomatolog

Respondenci czerpią informacje na temat wyrobów nikotynowych głównie z mediów społecznościowych, Internetu oraz literatury medycznej, cyt.:

Głównie media społecznościowe, Internet, YouTube, tam szukam informacji o nowych produktach i ich wpływie na zdrowie.

kobieta, lat 24, dietetyk

Wskazują na potrzebę dalszych badań i rzetelnych źródeł informacji, aby lepiej zrozumieć wpływ nowych produktów na zdrowie, cyt.:

(...) chociaż badania na temat e-papierosów i saszetek cały czas trwają i pewnie minie kilka lat, zanim dowiemy się tak naprawdę, jakie są długofalowe skutki, bo to są na razie krótkotrwałe badania, bo też te produkty pojawiły się stosunkowo niedawno, (...).

kobieta, lat 27, higienistka

3.3. Reakcje bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych

Grupa wiekowa 12–17 lat

Analiza reakcji bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych przez młodzież w wieku 12–17 lat, przeprowadzona na podstawie wywiadów pogłębionych, ukazuje zróżnicowane postawy zarówno w środowisku rodzinnym, jak i rówieśniczym. Wyniki wskazują, że percepcja używania wyrobów nikotynowych przez młodzież jest silnie uzależniona od reakcji społecznych i opinii bliskich, co może wpływać na decyzje dotyczące ich używania lub rezygnacji z nich.

Respondenci różnie oceniają podejście swoich rodzin i znajomych do używania wyrobów nikotynowych. Zazwyczaj rodziny wyrażają negatywne opinie, podczas gdy w większości wśród znajomych postrzeganie jest neutralne lub akceptujące. Brak historii tytoniowego lub nikotynowego uzależnienia w rodzinie wzmacnia negatywne reakcje na używanie wyrobów tytoniowych i nikotynowych przez osoby w wieku 12–17 lat. z drugiej strony, palący rodzice, dziadkowie, rodzeństwo lub nawet jedna osoba z najbliższych członków rodziny wzmagają chęć spróbowania i przyzwolenia na samodzielne używanie, cyt.:

Moi znajomi no to sami palą, więc nie mają nic do tego. Może tam jak mam jakąś przyjaciółkę, która nie pali no to uważa, że to jest słabe i tak dalej. Jak powiedziałam mamie, że próbowałam i tak dalej to mama powiedziała, że no nie jest zachwycona, ale powiedziała, że wiadomo (...), że była presja znajomych, że chciałaś – spróbowałaś, okej, ale nie rób tego więcej.

kobieta, lat 14

Obserwowanie zachowania znaczących osób w rodzinie, w środowisku rówieśniczym i liczenie się z ich zdaniem może mieć wpływ na podejmowane decyzje o kontynuowaniu lub zaprzestaniu palenia. Respondenci często podkreślali, że presja rówieśnicza oraz potrzeba przynależności do grupy, odgrywają kluczową rolę w ich decyzjach dotyczących używania wyrobów nikotynowych. W wielu przypadkach, młodzież decyduje się na spróbowanie wyrobów nikotynowych ze względu na dostępność i obecność palących bliskich, cyt.:

Mój ojciec pali od zawsze, od kiedy pamiętam i to zadecydowało, że ja nie chcę sięgać po zwykłe papierosy, bo wiem, jak to pachnie dosłownie i w przenośni. Jakoś te e- nie sądzę, że mnie uzależniły, bo już tyle razy tego używałam, tyle e-papierosów wypaliłam (...).

kobieta, lat 15

Grupa wiekowa 18–25 lat

Na podstawie analizy wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów nikotynowych w grupie wiekowej 18–25 lat, można zauważyć różnorodne reakcje bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych. Reakcje te obejmują zarówno akceptację, jak i dezaprobatę, a także wpływ na relacje społeczne i codzienne interakcje.

Wśród znajomych i współpracowników często panuje akceptacja używania wyrobów nikotynowych. Respondenci wskazują, że w ich otoczeniu palenie e-papierosów czy tytoniu podgrzewanego jest traktowane jako naturalny element interakcji towarzyskich. Wyroby nikotynowe są postrzegane jako akceptowalna norma społeczna, co ułatwia integrację w grupie, cyt.:

Bo jest tam jakiś pretekst do wyjścia na zewnątrz, żeby zapalić. Podczas pracy czy właśnie na imprezie. Więc, no więc myślę, że ten społeczny aspekt jest jakby. Że to palenie ma wpływ na ten społeczny aspekt.

mężczyzna, lat 25

Rodzina, zwłaszcza starsze pokolenie, często wykazuje dezaprobatę wobec używania wyrobów nikotynowych. Reakcje te wyrażane są w formie obaw o zdrowie oraz negatywnego postrzegania palenia jako elementu codziennych nawyków. Starsze pokolenie postrzega alternatywne wyroby nikotynowe jako przejaw „niepotrzebnego” nałogu, co prowadzi do rozmów o potencjalnych negatywnych skutkach zdrowotnych, cyt.:

Rodzice nie są zbyt zadowoleni, bo oni jakoś nie używają jej nigdy i trochę tego nie rozumieją, więc tam nie ma jakiejś dużej akceptacji.

kobieta, lat 23

Respondenci często preferują ukrywanie swojego nawyku palenia w środowisku pracy oraz w przestrzeniach publicznych, aby uniknąć potencjalnych negatywnych reakcji. Nowoczesne produkty, takie jak e-papierosy i wyroby bezdymne, umożliwiają bardziej dyskretne użytkowanie, co pozwala na uniknięcie dezaprobaty. Dyskrecja ta wiąże się również z możliwością szybkiego i niewidocznego zażycia nikotyny, co ułatwia stosowanie produktu bez wzbudzania uwagi otoczenia, cyt.:

Na pewno nastawienie ludzi jest bardziej pozytywne jak nie czują bijącego ode mnie dymu tytoniowego.

kobieta, lat 19

W odpowiedziach respondentów pojawia się również kategoria społecznej neutralności – członkowie rodziny i znajomi, mimo iż są świadomi nawyków palenia danej osoby, akceptują ich indywidualny wybór bez wyraźnej aprobaty lub dezaprobaty. Taka postawa, związana z szacunkiem dla decyzji, może wynikać z wzajemnego zrozumienia i autonomii jednostki w kontekście decyzji zdrowotnych, cyt.:

Znajomi to tak naturalnie powiedzmy, że to przyjęli, czyli oni też używają tego sprzętu, więc jest to dla nich naturalne.

kobieta, lat 23

Używanie wyrobów nikotynowych wpływa na relacje i interakcje społeczne, zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Wspólne używanie wyrobów nikotynowych działa jako katalizator dla interakcji, umożliwiając nawiązanie bliższych relacji i integrację w grupie. Ten aspekt używania wyrobów nikotynowych można porównać do tradycyjnych rytuałów społecznych, w których rytym interakcji dyktowany jest przez powtarzane aktywności, takie jak „wyjście na papierosa”, cyt.:

(...) na imprezach no idziemy na papieroska, prawda, i tam się zazwyczaj najgorętsze konwersacje zazwyczaj odbywały, jak się wychodziło właśnie na... żeby zapalić.

kobieta, lat 25

Spółeczność LGBTQ+

Reakcje bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych w społeczności LGBTQ+ są zróżnicowane i zależą od kontekstu społecznego oraz relacji interpersonalnych. Analiza wywiadów pogłębionych ujawnia, że reakcje te mogą być zarówno wspierające, jak i krytyczne, co wpływa na decyzje użytkowników dotyczące kontynuacji lub zaprzestania używania nikotyny.

W wielu przypadkach bliscy, zwłaszcza członkowie rodziny, wyrażają dezaprobatę wobec palenia, zachęcając do jego ograniczenia lub całkowitego rzucenia. Respondenci często podkreślają, że rodzina jest głównym źródłem presji na zmianę nawyków nikotynowych, cyt.:

No i mama bardzo się zawsze denerwowała na papierosy, bo ona akurat rzuciła palenie, i jej się udało jakby tak faktycznie rzucić, że wyszła z tego nałogu, więc zawsze tam się jakoś denerwowała.

kobieta biseksualna, lat 25, cisplciwość

Z drugiej strony, w kręgach towarzyskich, zwłaszcza wśród znajomych palaczy, reakcje są neutralne lub wspierające. W takich środowiskach używanie wyrobów nikotynowych jest często postrzegane jako element integracji społecznej, co może wzmacniać nawyk palenia. Respondenci wskazują, że znajomi, którzy również palą, rzadko krytykują ich nawyki, a wręcz przeciwnie, wspierają ich w kontynuacji, cyt.:

Bo jak nawet jadę z kumplami samochodem i każdy sobie zapali papierosa to jakoś to nikomu to nie przeszkadza no. Raczej wśród znajomych jest to akceptowalne.

mężczyzna biseksualny, lat 24, cisplciwość

Zmieniające się normy społeczne wpływają na postrzeganie używania wyrobów nikotynowych w miejscach publicznych i podczas spotkań towarzyskich. Młodsze pokolenie oraz niepalący znajomi często wyrażają negatywne opinie na temat palenia, co może prowadzić do większej świadomości użytkowników na temat społecznych konsekwencji ich nawyków. Niektórzy respondenci zauważają, że w obecnych czasach palenie jest coraz mniej akceptowane społecznie, co wpływa na ich decyzje dotyczące używania wyrobów nikotynowych, cyt.:

Nie wiem na bazarku na przykład jak moja mama szła sobie z papierosem, to tak ja na przykład nie lubię chodzić w tłumie, bo wiem, że nie każdemu to odpowiada i tam już oczywiście te komentarze gdzieś tam się zdarzają.

mężczyzna homoseksualny, lat 26, cisplciowość

Warto również zauważyć, że dla wielu respondentów używanie wyrobów nikotynowych jest osobistym wyborem, którego nie zamierzają zmieniać pod wpływem zewnętrznych opinii. Akceptują zastrzeżenia innych osób i stosują się do zasad przestrzeni publicznych, ale w zakresie własnych wyborów są stanowczy, traktując je jako przejaw autonomii, cyt.:

[w kontekście opinii otoczenia] Nie wyrażają swojej opinii. Nie ma żadnej, bo to jest moja sprawa.

kobieta biseksualna, lat 22, cisplciowość

Kobiety w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów tytoniowych i nikotynowych ujawnia różnorodne reakcje bliskiego otoczenia na używanie tych produktów. Reakcje te obejmują zarówno akceptację, jak i krytykę, a także wpływają na decyzje respondentek dotyczące palenia.

W wielu przypadkach bliskie otoczenie respondentek, w tym rodzina i przyjaciele, wykazuje akceptację lub neutralność wobec używania wyrobów nikotynowych. Często wynika to z faktu, że palenie jest powszechne w ich środowisku, co sprawia, że nie spotykają się z dużą presją, aby rzucić nałóg, cyt.:

Przeze mnie, no moja rodzina nie wiem, niekoniecznie tak akceptuje. Pewnie nie pali, natomiast w pracy wychodziłyśmy z koleżankami, bo pracowałyśmy kilka dziewczyn i wychodziłyśmy, więc tutaj to było neutralne.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 31

Niektóre respondentki doświadczają krytyki ze strony bliskich, szczególnie w kontekście ciąży i zdrowia dziecka. Krytyczne uwagi często pochodzą od osób, które same rzuciły palenie lub nigdy nie paliły, co może wywoływać u respondentek poczucie winy i presję do zmiany nawyków, cyt.:

Mój mąż np. bardzo to krytykuje, bo sam jest osobą niepalącą i wtedy przypomina mi, żeby się nie rozpędzić za bardzo w tym popalaniu i to też mi daje zawsze do myślenia.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 32

Reakcje bliskiego otoczenia mają istotny wpływ na decyzje respondentek dotyczące używania wyrobów nikotynowych. W rodzinach, gdzie palenie jest powszechne, wpływ otoczenia na ograniczenie lub rzucenie palenia jest minimalny. Natomiast w miejscach pracy, szczególnie tam, gdzie używanie tych wyrobów jest mniej akceptowane, reakcje współpracowników wywierają większą presję. Niektóre respondentki twierdziły, że reakcje otoczenia nie miały większego wpływu na ich decyzje. Kobiety te podejmowały decyzje zgodnie z własnym przekonaniem, niezależnie od komentarzy.

Część respondentek przyznaje, że ukrywa swoje palenie przed bliskimi, aby uniknąć krytyki i negatywnych reakcji. Ukrywanie nałogu jest szczególnie powszechne w kontekście ciąży, gdy respondenci obawiają się osądów ze strony rodziny i przyjaciół, cyt.:

Na początku to się kryłam. Czułam się trochę głupio, aczkolwiek z biegiem czasu stwierdziłam, że przecież to jest tylko moje zdrowie i w zasadzie to chyba nie powinno nikogo interesować.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 31

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia

Reakcje bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych przez młodych pracowników ochrony zdrowia są zróżnicowane i zależą od relacji oraz świadomości zdrowotnej osób z ich otoczenia. Wypowiedzi respondentów wskazują na różne postawy rodziny, przyjaciół i współpracowników wobec ich nałogu.

Rodzina młodych pracowników ochrony zdrowia często wyraża zaniepokojenie i troskę o zdrowie swoich bliskich. Rodzice i bliscy zazwyczaj starają się nakłonić ich do zaprzestania używania wyrobów nikotynowych, podkreślając negatywne skutki zdrowotne, cyt.:

No jeżeli chodzi o rodzinę, no to wiadomo, że nie jest zachwycona jakby korzystaniem przeze mnie z tych wyrobów.

kobieta, lat 26, pielęgniarka

Reakcje przyjaciół są bardziej zróżnicowane i zależą od tego, czy sami palą. Przyjaciele, którzy również używają wyrobów nikotynowych, często mają neutralne podejście i traktują palenie jako element wspólnego spędzania czasu, cyt.:

No tak, wiadomo, że jeżeli chodzi o grupę znajomych no to jakby razem korzystamy z wyrobów, więc raczej tutaj reakcji takich negatywnych nie ma.

kobieta, lat 26, pielęgniarka

W środowisku pracy używanie wyrobów nikotynowych często stanowi okazję do wspólnych przerw i relaksu z innymi palącymi współpracownikami. Palenie może sprzyjać budowaniu relacji interpersonalnych w zespole, co jest szczególnie ważne w zawodach medycznych, gdzie współpraca i wsparcie są kluczowe, cyt.:

Ze współpracownikami no to jest to taka też socjalna czynność, więc jeśli ktoś też tego używa no to razem wychodzimy, ale raczej takich osób jest mało.

kobieta, lat 25, stomatolog

3.4. Alternatywne wyroby nikotynowe – popularność, dostępność smaków i wpływ na środowisko naturalne

Grupa wiekowa 12–17 lat

Analiza wywiadów pogłębionych z młodzieżą w wieku 12–17 lat, dotycząca alternatywnych wyrobów nikotynowych, w szczególności ich popularności, dodatków smakowych oraz wpływu na środowisko, ukazuje złożone podejście młodych użytkowników do tych produktów. Wyniki wskazują na rosnącą popularność alternatywnych wyrobów nikotynowych, takich jak e-papierosy i podgrzewane wyroby tytoniowe, które są preferowane ze względu na smak, wygodę oraz estetykę, cyt.:

Wiadomo, po pierwsze dużo wygodniejsze ze względu na miejsce palenia, można je palić w większej ilości miejsc, zapach nieprzyjemny nie zostaje na ubraniach, włosach i tak dalej. Więc to jeden z ważniejszych czynników.

kobieta, lat 16

Alternatywne wyroby nikotynowe, w szczególności e-papierosy i tytoń podgrzewany, cieszą się dużą popularnością wśród młodzieży. Respondenci często wskazują na ich atrakcyjność wizualną oraz praktyczne aspekty, takie jak brak intensywnego zapachu i łatwość użycia. E-papierosy są postrzegane jako bardziej eleganckie i dyskretne w użyciu, co czyni je preferowanym wyborem w porównaniu do tradycyjnych papierosów, cyt.:

Jednak zwykłe papierosy nie są aż tak popularne i no jednak jest od nich brzydki zapach (...), a e-papierosy no mają fajne smaki, dużo.

kobieta, lat 17

Dodatki smakowe odgrywają istotną rolę w wyborze wyrobów nikotynowych przez młodzież. Różnorodność aromatów i zachęcające zapachy produktów sprawiają, że są one mniej odrzucające dla młodszych użytkowników, stając się jednocześnie bardziej „orzeźwiającymi” i „przyjemnymi” w smaku. Respondenci często wskazują na szeroki wybór smaków, które czynią e-papierosy bardziej atrakcyjnymi od klasycznych papierosów, cyt.:

Smak, aromat. Wie pan, co ja na przykładowo popalę sobie jagodowe, paczkę typu HEETSY, te wkłady, ale lubię zamieniać smaki, raz zapalę takiego, a raz takiego. Dlatego papierosy nie mają takiej opcji, w sensie gamy kolorów, gamy smaków. Więc to jest fajnie, że ja sobie palę jagodowego, później truskawkowego. To jest mega spoko. Jest szeroki wybór.

mężczyzna, lat 17

Wpływ alternatywnych wyrobów nikotynowych na środowisko jest złożonym zagadnieniem. Mimo że e-papierosy i tytoń podgrzewany są postrzegane jako mniej szkodliwe dla zdrowia w porównaniu do tradycyjnych papierosów, ich wpływ na środowisko może być znaczący. Produkty te często zawierają plastikowe elementy, baterie oraz szkodliwe substancje chemiczne,

które mogą stanowić zagrożenie dla środowiska, szczególnie gdy nie są odpowiednio utylizowane. Respondenci rzadko poruszają kwestie związane z wpływem na środowisko, co sugeruje, że świadomość ekologiczna w kontekście używania wyrobów nikotynowych jest niska.

Grupa wiekowa 18–25 lat

Alternatywne wyroby nikotynowe, takie jak e-papierosy, podgrzewane wyroby tytoniowe oraz saszetki nikotynowe, cieszą się rosnącą popularnością wśród młodych dorosłych, ze względu na dodatki smakowe. Respondenci wskazują, że mają świadomość szkodliwości tych produktów, ale postrzegają je jako mniej ryzykowne zdrowotnie niż tradycyjne papierosy, cyt.:

Natomiast w tych e-papierosach tak naprawdę czuję się, jakby się wdychało takie smakowe powietrze i o ile tam są tylko jakieś ewentualnie substancje zapachowe i smakowe, no to wydaje mi się, że nie ma takich skutków jakichś ubocznych. Nic mi się po nich nie dzieje.

kobieta, lat 23

Dodatki smakowe odgrywają kluczową rolę w popularności alternatywnych wyrobów nikotynowych. Respondenci często wskazują, że smakowe warianty e-papierosów i tytoniu podgrzewanego są bardziej atrakcyjne i przyjemne w użyciu niż tradycyjne papierosy. Smaki takie jak mentolowe, owocowe, słodkie czy inne aromaty są postrzegane jako bardziej akceptowalne społecznie i mniej uciążliwe dla otoczenia, cyt.:

(...) w ostatnich czasach korzystam z tych woreczków nikotynowych i e-papierosów. Głównie ze względu na smak. Mi bardzo przeszkadzało w tradycyjnych papierosach i takich wyrobach z nieprzetworzonego tytoniu ten taki gorzki, taki jakby palony, wędzony smak tytoniu, dlatego bardzo mi pasują właśnie takie jakieś e-papierosy o jakichś takich miętowych liquidach czy owocowych, czy te saszetki nikotynowe. (...) jest smak Velo jakiegoś owocu leśnego, no generalnie smak.

kobieta, lat 19

Jednym z głównych problemów związanych z alternatywnymi wyrobami nikotynowymi jest ich wpływ na środowisko. Respondenci zwracają uwagę na negatywne skutki ekologiczne wynikające z używania jednorazowych e-papierosów i saszetek nikotynowych. Produkty te generują dużą ilość odpadów, w tym plastiku i baterii, które trudno poddać recyklingowi, cyt.:

(...) nie ma miejsca, gdzie by się nie napotkało albo właśnie teraz HEETS-ów leżących, (...) niedopałków na plażach, w lesie. No jest tego po prostu pełno, no wiadomo no, czym więcej osób pali, tym więcej tego jest. A teraz te jednorazówki no to to jest dramat, bo jeżeli coś jest jednorazowe, no to sama nazwa mówi, kończy się, to się wywala. No a wiele osób tego nie segreguje, nie oddaje tego w odpowiednie miejsce.

kobieta, lat 25

Społeczność LGBTQ+

Wyniki wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów nikotynowych w grupie LGBTQ+ ujawniły kilka kluczowych aspektów dotyczących alternatywnych wyrobów nikotynowych, ich popularności, dodatków smakowych oraz wpływu na środowisko.

W społeczności LGBTQ+ zaobserwowano znaczną popularność alternatywnych wyrobów nikotynowych, takich jak e-papierosy, tytoń podgrzewany oraz saszetki nikotynowe. Respondenci często wskazywali na estetykę, wygodę oraz postrzeganą mniejszą szkodliwość tych produktów w porównaniu do tradycyjnych papierosów. E-papierosy i podgrzewane wyroby tytoniowe są postrzegane jako „progresywne” i „nowoczesne” wybory, które zyskują popularność w środowiskach LGBTQ+, cyt.:

Więc to głównie, to jakby one są no takie pionier, (...) właśnie powiedzmy w takich rzeczach. Wyróżnia się to na pewno raz, że samym tym jak się to pali, dwa doznaniem, smakiem, intensywnością, tak to mogę opisać.

mężczyzna homoseksualny, lat 26, cisplciowość

Dodatki smakowe w e-papierosach i innych alternatywnych wyrobach nikotynowych są szczególnie atrakcyjne dla społeczności LGBTQ+. Produkty smakowe są postrzegane jako bardziej przyjemne i estetyczne, co rezonuje z kulturą młodych osób i estetyką społeczności LGBTQ+. Kolorowe i aromatyzowane produkty przyciągają uwagę użytkowników, podkreślając ich indywidualny styl oraz przynależność do określonej kultury, cyt.:

Smak przede wszystkim. Jestem fanem jednak smakowych rzeczy, tak samo właśnie dlatego też taką odskocznią od zwykłych papierosów są papierosy elektroniczne, bo one mają różne smaki i owocowe jakieś mentole i tak dalej i tego nie ma już w zwykłych papierosach.

mężczyzna homoseksualny, lat 26, cisplciowość

Wpływ alternatywnych wyrobów nikotynowych na środowisko jest istotnym zagadnieniem poruszonym przez respondentów. Tradycyjne papierosy generują problem z odpadami w postaci niedopałków, podczas gdy alternatywne produkty nikotynowe, takie jak e-papierosy i tytoń podgrzewany, przyczyniają się do nadprodukcji trudnych do utylizacji odpadów plastikowych oraz elektrośmieci. Respondenci często przyznają, że nie mają wiedzy na temat utylizacji wyrobów nikotynowych. Zdecydowana większość wskazuje na niewystarczającą świadomość i brak ustalonych zasad utylizacji wyrobów nikotynowych, cyt.:

No, wyroby z plastiku i generalnie wyroby różnych takich rzeczy, no to przede wszystkim głównie idą z Chin. Tam są też sweatshop'y i tak dalej, i no to nigdy nie jest dobre ani dla środowiska, ani dla ludzi, którzy tam mieszkają. Generalnie to jest ogromny problem, tak naprawdę nie tylko z papierosami jednorazówkami i tak dalej, tylko ze wszystkim. Też często (...) to jest plastik, który nie jest recyklingowany, jest on po prostu tak jednorazowy, jak na jednorazówki i nikt się potem nim nie przejmuje. Potem trafia to po prostu na wysypiska śmieci i potem jest problem, co z tym zrobić, bo jest jakoś mnóstwo terenu zasypane plastikiem (...).

kobieta biseksualna, lat 18, cisplciowość

Kobiety w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkowniczkami wyrobów nikotynowych ujawnia rosnącą popularność alternatywnych wyrobów nikotynowych, takich jak e-papierosy i tytoń podgrzewany. Respondentki zwracają uwagę na różnorodność dodatków smakowych oraz wyrażają obawy dotyczące wpływu tych produktów na środowisko.

Alternatywne wyroby nikotynowe, takie jak e-papierosy i tytoń podgrzewany, zyskują na popularności wśród respondentek. Produkty te są postrzegane jako mniej szkodliwe alternatywy dla tradycyjnych papierosów, co przyciąga osoby szukające zdrowszych opcji. Respondentki często wybierają te produkty ze względu na nowoczesny design, wygodę użytkowania oraz postrzegany mniejszy wpływ na zdrowie, cyt.:

Teraz nie wiem, jakoś tak mam wrażenie, że być może ze względu na to, że są te e-papierosy no to może człowiek ma takie poczucie, że to jest mniej niekorzystne, powiedzmy. Pomimo, że dawka nikotyny jest taka sama, no ale powiedzmy nie ma tych substancji smolistych, więc myślę, żeby wręcz docelowo przejść w ogóle z tych takich e-papierosów z nikotyną na takie, które są, no nie wiem, smakowe? A potem po prostu całkowicie odrzucić. Taki mam plan wychodzenia z nałogu (...).

kobieta w ciąży, lat 45

Dodatki smakowe odgrywają kluczową rolę w wyborze alternatywnych wyrobów nikotynowych. Respondentki doceniają szeroką gamę smaków, które sprawiają, że korzystanie z tych produktów jest bardziej atrakcyjne. Owocowe i słodkie smaki są szczególnie popularne wśród osób szukających alternatyw dla tradycyjnych papierosów, cyt.:

[o smaku jako czynnika decyzyjnym] Jest kluczowy. Moim zdaniem, bo tutaj te elektryki mają ogromny wybór tych smaków. No i tym się głównie kieruję przy wyborze.

kobieta po porodzie, lat 31

Respondentki wyrażają obawy dotyczące wpływu alternatywnych wyrobów nikotynowych na środowisko. Chociaż produkty te są postrzegane jako mniej szkodliwe dla zdrowia, ich wpływ na środowisko jest często pomijany. Wiele respondentek zwraca uwagę na problem odpadów związanych z jednorazowymi e-papierosami oraz podgrzewanymi wyrobami tytoniowymi, które mogą przyczyniać się do zanieczyszczenia środowiska.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia

W tej grupie badanej znajdowały się zarówno osoby deklarujące używanie wyrobów nikotynowych, jak i osoby, które ich nie używają. Wyniki tej grupy są zatem zróżnicowane i przedstawiają odmienne poglądy na temat alternatywnych wyrobów nikotynowych, takich jak e-papierosy, tytoń podgrzewany i saszetki nikotynowe.

Alternatywne wyroby nikotynowe są coraz bardziej popularne głównie ze względu na wygodę użytkowania i mniejsze ryzyko społecznego piętna. Wielu respondentów podkreśla dostępność oraz wygodę użytkowania – możliwość stosowania tych produktów w przestrzeniach publicznych, bez uciążliwego dymu i zapachu, co odróżnia je od tradycyjnych papierosów, cyt.:

Myślę, że na pewno patrzymy w tym momencie i też żona, bo czasami jak mówię, tam podpala sobie czy coś, to też patrzy na tę estetykę, wygodę, że w każdej chwili można użyć. Ta swoboda, przede wszystkim każdy wybiera to, co mu smakuje, to, co najbardziej go relaksuje albo uspokaja w tym momencie.

mężczyzna, lat 29, farmaceuta

Dodatki smakowe odgrywają kluczową rolę w atrakcyjności alternatywnych wyrobów nikotynowych. E-papierosy i tytoń podgrzewany oferują szeroką gamę smaków, które przyciągają użytkowników. Smaki te są postrzegane jako bardziej przyjemne i mniej uciążliwe niż tradycyjny zapach papierosów, cyt.:

No są dostępne opcje mentolowe i smakowe, i tam w środku jest prawdziwy tytoń, natomiast w tych konwencjonalnych papierosach już mentolowych nie ma, trzeba korzystać z wkładek, a tutaj HEETS-y są bezpośrednio, nie trzeba kombinować, tylko są mentolowe i różne inne smaki.

kobieta, lat 26, pielęgniarka

Z drugiej strony zdaniem niektórych respondentów smakowe warianty przyciągają młodzież i mogą przyczyniać się do uzależnienia nowego pokolenia użytkowników, cyt.:

Ja w ogóle jestem za tym, żeby wycofać wszystkie takie produkty nikotynowe, które mają jakiś smak, bo one prowadzą tylko do tego, że ludzie się uzależniają jeszcze bardziej, bo im smakuje ta truskawka. Bardzo mi się podoba to jak jestem gdzieś na wakacjach, na przykład byłam w Barcelonie w maju i nie mogłam kupić mentolowych tych wkładów do IQOS-a nigdzie, bo nie ma po prostu w ogóle mentolowych. Są tylko tytoniowe, więc myślę, że to też zmniejsza odsetek tych osób, które będą sięgać po takie wyroby tytoniowe.

kobieta, 25 lat, stomatolog

Wielu respondentów wskazuje, że koncepcja marketingowa: harm reduction sugeruje „potencjalnie obniżone ryzyko” bez jednoznacznych dowodów naukowych. Zdaniem niektórych, hasła promujące alternatywne produkty jako mniej szkodliwe mogą wprowadzać w błąd pacjentów i osłabiać działania prewencyjne, cyt.:

No to wszystko też jest tak opisane, typu potencjalnie, moim zdaniem, troszeczkę ukryć pod tym, że to wszystko jest „potencjalne” być może, ale nic nie zapewniają. Jestem do tego negatywnie nastawiona.

kobieta, lat 25, dietetyk

Respondenci mają także świadomość negatywnego wpływu tych produktów na środowisko. W szczególności problemem są jednorazowe e-papierosy i ich baterie, które stanowią zagrożenie ekologiczne.

3.5. Dostępność, reklama i promocja wyrobów nikotynowych

Grupa wiekowa 12–17 lat

Analiza wywiadów pogłębionych z młodzieżą w wieku 12–17 lat dotycząca dostępności, reklamy i promocji wyrobów nikotynowych ujawnia złożone mechanizmy, które wpływają na decyzje młodych ludzi o sięganiu po te produkty. Wyniki wskazują na szeroką dostępność wyrobów nikotynowych, intensywną promocję w mediach społecznościowych oraz strategie marketingowe, które normalizują używanie tych produktów wśród młodzieży.

Respondenci wskazują na łatwość nabywania wyrobów nikotynowych w różnych miejscach, takich jak sklepy osiedlowe, supermarkety, kioski oraz Internet. W mniejszych punktach sprzedaży kontrola wieku jest mniej rygorystyczna, co umożliwia młodzieży łatwy dostęp do tych produktów. Sklepy sieciowe są również wymieniane jako miejsca, gdzie często można kupić wyroby nikotynowe, choć zdarza się, że dowód osobisty jest sprawdzany z większą częstotliwością, cyt.:

No to na Instagramie można powiedzieć, że są ludzie, którzy sprzedają nieletnim. Wstawiają na story „szybki odbiór, ileś tam pieniędzy, przyjadę gdzieś tam” i wiadomo, że to nie jest tak, że on przyjedzie wszędzie, ale jak ma niedaleko to przyjedzie i Ci sprzeda. Wystawia zdjęcie papierosów, smaki i cenę. No i kto chce, kupuje.

kobieta, lat 14

Reklama i promocja wyrobów nikotynowych jest widoczna w codziennym życiu młodzieży poprzez różnorodne formy komunikacji, od mediów społecznościowych po obecność promotorów w przestrzeniach publicznych. Media społecznościowe, takie jak Instagram i TikTok, odgrywają kluczową rolę w promocji wyrobów nikotynowych, gdyż reklama tych produktów przybiera formę przedstawienia ich jako części stylu życia i estetyki.

Strategie marketingowe wyrobów nikotynowych często obejmują promocje cenowe, oferty specjalne oraz współpracę z influencerami. Promocje cenowe, takie jak „kup jedną paczkę, drugą otrzymasz gratis” lub specjalne rabaty, stanowią silną motywację do zakupu produktów nikotynowych. Widoczne stoiska w miejscach publicznych, takie jak centra handlowe, przyciągają młodzież zarówno designem, jak i możliwością kontaktu z produktami bez konieczności ich zakupu, cyt.:

Taką dużą reklamą jest chociażby bardzo duże stoisko, dwupiętrowe – na Stoczni Gdańskiej. W tej części takiej bardziej imprezowej. No i jak patrzy się na to miejsce, w tej całej przestrzeni, to jest tak naprawdę zachęcające. Wejść, zapytać, porozmawiać o produkcie. Też osoby, które po prostu zachęcają do tego, żeby wejść do tych kontenerów. To są takie kontenery w Stoczni Gdańskiej, więc to jest takie miejsce bardzo zachęcające. W sensie, że poleciłbym je osobom, które chciałyby zacząć ewentualnie to palić, żeby poszły do takiego miejsca, niż coś kupowały na własną rękę.

mężczyzna, lat 17

Grupa wiekowa 18–25 lat

Analiza wywiadów w grupie młodych dorosłych wykazała, że respondenci często wskazują na szeroką dostępność wyrobów nikotynowych w popularnych punktach sprzedaży detalicznej,

takich jak sklepy, kioski, galerie handlowe oraz wyspy handlowe. Sklepy te, zlokalizowane w pobliżu miejsc zamieszkania, umożliwiają łatwe zaopatrzenie się w wyroby nikotynowe bez konieczności szukania specjalistycznych punktów sprzedaży. Dostępność tych produktów w przestrzeni publicznej sprzyja ich regularnemu nabywaniu i kształtuje pozytywne odczucia związane z wygodą zakupu, cyt.:

No to przede wszystkim wszystko się kręci wokół tej wygody, że po prostu nie muszę się jakoś specjalnie zastanawiać i no powiedzmy sobie szczerze, że one są dostępne teraz nie tylko w tych takich stacjonarnych vape-shopach, ale można też to kupić w Żabce tak jak ja na przykład często kupuję, więc kwestia tego, że po prostu po drodze gdzieś można wejść i to kupić też jest fajne. Nie trzeba się jakoś mocno starać, żeby to po prostu wyszukać, więc no, głównie powiedziałabym, że ta wygoda.

kobieta, lat 23

Respondenci podkreślają, że obecność wyrobów nikotynowych w miejscach codziennego użytku, takich jak sklepy ogólnodostępne, zwiększa ich atrakcyjność i sprzyja ich używaniu w przestrzeniach społecznych. Ta łatwa dostępność, w połączeniu z szeroką gamą smaków, wzmacnia ich pozycję jako produktów powszechnie akceptowanych i sprzyjających okazjonalnemu użyciu, które mogą prowadzić do ich regularnego nabywania.

Reklama wyrobów nikotynowych, szczególnie e-papierosów i tytoniu podgrzewanego, jest obecna głównie na platformach internetowych, takich jak Instagram i YouTube. Influencerzy, którzy promują te produkty, odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu ich wizerunku. Współpraca z influencerami obejmuje zarówno prezentowanie produktów, jak i udostępnianie kodów rabatowych, co trafia szczególnie do młodszych odbiorców, cyt.

Nowe wyroby, szczerze – TikTok. Na TikToku jest wiele osób, które gdzieś tam sobie po prostu popala, nawet na jakichś live'ach, czy dużo znanych osób też na przykład widziałem. Na początku miałem właśnie te Aroma Kingi, ale potem zobaczyłem u jednego z influencerów tak przypadkowo, że pali te Crystale, i właśnie ktoś go zapytał „czemu nie palisz Aroma King czy jakiegoś innego?”, on powiedział, że Crystal jest najlepszy, coś tam coś tam. Więc ja sobie też od razu kupiłem tego Crystala no i rzeczywiście jest dużo lepszy. Więc też duży wpływ na pewno ma TikTok, influencerzy, to, że właśnie ludzie nagrywają filmiki teraz, w tych czasach no nikt nie nagrywa filmiku o papierosach, o tym, jakie są zwykłe papierosy, tylko na przykład o e-papierosach, tak? i oceniają, jaki jest sprzęt najlepszy, które liquidy, które coś tam, co ma najwięcej mocy, co warto kupić. Zwłaszcza że teraz na przykład te e-papierosy normalne elektroniczne można sobie składać, oddzielnie kupić górę, dół, więc no jest dużo takich nawet poradników, czy na Youtubie, czy na TikToku.

mężczyzna, lat 25

Głównym kanałem promującym papierosy elektroniczne są platformy internetowe, gdzie pojawiają się recenzje użytkowników i influencerów promujących konkretne produkty. Obecność recenzji na YouTube oraz sprzedaż produktów na platformach, takich jak Marketplace, stanowi główny kanał docierania do potencjalnych klientów.

Respondenci wskazują również na subtelne formy promocji, takie jak obecność brandowanych akcesoriów w przestrzeni publicznej, które mogą budzić pozytywne skojarzenia. Przykładem są popielniczki, stoliki czy leżaki z logo marki, które w przestrzeni publicznej mogą sugerować, że wyroby nikotynowe są akceptowanym elementem codziennego życia, cyt.:

No właśnie na stacjach są za kasami te takie duże szafy i czasami tam się coś świeci. No w każdym... Większości tam, nie wiem, Żabka, Carrefoury, takie wydaje mi się, że jakby mniejsze sklepy, bo w supermarketach to nie – w supermarketach są często pochowane w ogóle w takich szafkach, szufladach. To w takich mniejszych punktach sprzedaży i gdzie jeszcze? Czasami też jak na festiwalach byłam to też tam. Są takie w ogóle stoiska, strefy specjalne z firm tytoniowych. No i tak.

kobieta, lat 25

Promocje wyrobów nikotynowych obejmują działania w przestrzeni publicznej, szczególnie podczas festiwali i koncertów, gdzie przedstawiciele marek proponują produkty po obniżonych cenach lub oferują próbki. Działania te mają na celu zwiększenie rozpoznawalności marki i są odbierane jako nowoczesna forma promocji, przyciągająca zwłaszcza młodszych odbiorców.

Respondenci zwracają uwagę na różnorodne formy promocji wyrobów nikotynowych, które obejmują zarówno degustacje, obniżki cen, jak i darmowe próbki. W większości wypowiedzi rozmówców jedna z sieci sklepów jawi się jako kluczowe miejsce sprzedaży i promocji wyrobów nikotynowych. Specjalne oferty, takie jak darmowe paczki przy zakupie urządzeń, są szczególnie atrakcyjne dla młodych osób, które zazwyczaj poszukują ekonomicznych rozwiązań, cyt.:

Zdecydowanie z takim bezpośrednim marketingiem się ostatnio spotkałem, że kiedy idę do Żabki to zazwyczaj podchodzi do mnie jakaś młoda osoba, która jest często z marketingu i pyta właśnie, czy palę IQOS-a, czy coś takiego. To z tym ostatnio się bardzo często spotykam.

mężczyzna, lat 19

Spółeczność LGBTQ+

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów i nikotynowych w grupie społeczności LGBTQ+ ujawnia kilka kluczowych aspektów związanych z tymi zagadnieniami.

Respondenci wskazują, że wyroby nikotynowe są powszechnie dostępne w różnych punktach sprzedaży, takich jak sklepy spożywcze, stacje benzynowe i kioski. Produkty te są często eksponowane w sposób subtelny, np. poprzez plakaty promujące nowości, logotypy na półkach czy elementy dodatkowe cyt.:

Najczęściej to właśnie gdzieś w sklepach typu właśnie Inmedio, Żabka tam jakieś takie te plakaty z tymi najczęściej jakimiś właśnie nowościami mają. No ogólnie w sklepach, gdzie są papierosy, na tych szafach z papierosami najczęściej jakieś takie plakaty z papierosami, czy te podstawki do pieniędzy w sklepach też są bardzo często właśnie z jakimiś wzorami papierosów, czy tych nowych produktów.

mężczyzna homoseksualny, lat 28, cisplciowość

Reklama wyrobów nikotynowych, mimo formalnych ograniczeń, jest wszechobecna w przestrzeni publicznej i online. Respondenci zauważają, że tradycyjne formy reklamy, takie jak sponsoring wielkich wydarzeń sportowych, są już rzadkością. Obecnie promowanie wyrobów nikotynowych odbywa się poprzez bardziej zakamuflowane strategie, takie jak „marketing szeptany” czy wyrażanie wyeksponowane produkty w punktach sprzedaży. Promocje wyrobów nikotynowych, takie jak darmowe próbki, obniżki cenowe i specjalne oferty, skutecznie przyciągają uwagę konsumentów. Tego rodzaju formy promocji tworzą okazję do wypróbowania produktów bez ponoszenia pełnych kosztów, co jest szczególnie kuszące dla młodszych konsumentów cyt.:

A co do promocji, no to bardzo często trafia się właśnie, założmy, w Żabce, że sobie stoi pan czy pani, czy to z IQOS-em, czy z Glo, czy z Ploomem też spotkałem, że właśnie do testowania można sobie na miejscu wypalić jeden wkład, przetestować ten wkład. To też właśnie tak te swoje nowe Glo zakupiłem, bo akurat byliśmy w Żabce, spotkaliśmy pana, który tam był od Glo, no to raz – że spróbowaliśmy na miejscu; dwa – otrzymaliśmy od niego takie żetony, dzięki którym mieliśmy po dwie darmowe paczki, plus też właśnie dodatkowo dzięki temu, że od niego mieliśmy te żetony i taki kuponik, no to ja właśnie też te Glo zamiast w cenie 150 kupiłem za 45 złotych.

mężczyzna homoseksualny, lat 28, cisplciowość

Reklama i promocja wyrobów nikotynowych mają istotny wpływ na decyzje konsumentów, szczególnie młodszych osób. Estetyka, kolorowy design i szeroki wybór smaków oraz dostępność promocji z darmowymi próbkami sprawiają, że wyroby te stają się atrakcyjne dla konsumentów cyt.:

[o designie alternatywnych wyrobów nikotynowych] Tak, oczywiście no tym bardziej każdy z grupy LGBT, przynajmniej tego kogo znam, lubi kolorowe rzeczy, więc lubi jak może czymś, że tak powiem zabłysnąć, pokazać coś w towarzystwie i to jest właśnie takie ciekawe tak.

mężczyzna homoseksualny, lat 26, cisplciowość

Media społecznościowe odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu opinii o wyrobach nikotynowych. Autentyczność i wiarygodność postów generowanych przez użytkowników oraz wpływ influencerów sprawiają, że produkty te są odbierane jako część „cool” stylu życia, cyt.:

No oczywiście z największą ilością takich reklam spotkałam się w Internecie, bo wiadomo, że w Internecie siedzę najwięcej no i to zazwyczaj właśnie spotykałam się z jakimiś takimi bardziej elektronicznymi... Właśnie elektryki chyba z IQOS-ami, to chyba najczęściej.

kobieta homoseksualna, lat 20, cisplciowość

Kobiety w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkowniczkami wyrobów nikotynowych ujawnia istotne aspekty dotyczące dostępności, reklamy i promocji tych produktów. Respondentki zwracają uwagę na różnorodne formy promocji oraz łatwość dostępu do wyrobów nikotynowych, co wpływa na ich decyzje dotyczące palenia.

Wyroby nikotynowe są łatwo dostępne w wielu miejscach, takich jak sklepy osiedlowe, stacje benzynowe oraz galerie handlowe. Respondentki często wskazują na sklepy jako główne źródło zakupu e-papierosów i tytoniu podgrzewanego. Bliskość tych punktów sprzedaży sprawia, że produkty nikotynowe są łatwo dostępne na co dzień. Reklama wyrobów nikotynowych jest wszechobecna, szczególnie w miejscach sprzedaży detalicznej. Respondentki często spotykają się z promocjami i reklamami w sklepach, gdzie przedstawiciele marek oferują darmowe próbki lub obniżone ceny urządzeń. Reklamy te są atrakcyjne wizualnie i często przyciągają uwagę klientów, cyt.:

Przede wszystkim pierwsze, co przyszło mi na myśl jak zacząłeś czytać, to właśnie reklama w Żabce, bo np. wiadomo, Żabka jest tutaj na każdym rogu i wchodząc do Żabki jest od razu przy kasie strasznie dużo tej reklamy. I to są różne te wyroby tytoniowe. Te e-papierosy, saszetki. Również jak idziemy na przykład w galerii, to również jest pełno tych wysp z tymi różnymi jednorazówkami, e-papierosami, jakieś vape'y, jakieś te urządzenia różne. I tego naprawdę teraz dosyć dużo jest, więc to jakby też nie potrzebuje jakiejś takiej reklamy tradycyjnej, jakiejś reklamy czy coś takiego, bo tak naprawdę w codziennym życiu widzimy to wszystko. Wszystko trafia do nas jakby na wzrok. (...) Również właśnie też mi przychodzi właśnie Żabka albo właśnie jacyś konsultantki, które stoją nieraz w galeriach czy właśnie w sklepach, gdzie proponują głównie jakieś tam, że weź urządzenie, zakup, a my Ci damy jakieś tam pięć paczek gratis. Załóż konto, to dostaniesz jeszcze dwie paczki, więc na tej zasadzie ta reklama działa.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 25

Dodatkowo respondentki poskreślają obecność działań reklamowych i promocyjnych w mediach społecznościowych, cyt.:

Na internecie, na różnych.. jak w sklepie jest na przykład no to jest reklama jakiegoś na przykład nie wiem nowy smak właśnie tych wkładów do mojego podgrzewacza, albo nowa odsłona na przykład paczki, na nowa szata graficzna jakiś tam papierosów na przykład. Czy na przykład na internecie jakiś nie wiem te jednorazówki co są, to na przykład jakieś tam reklamy widzę, albo na Facebooku nawet na relacjach znajomi wstawiają, że mają do sprzedania takie i takie smaki tyle i tyle mają na przykład tam tych buchów, bo ja tego nie używam, ale jest na przykład, że a tam ileś tam tysięcy buchów za jakąś tam korzystną cenę na przykład.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 26

Promocje wyrobów nikotynowych odgrywają kluczową rolę w decyzjach zakupowych respondentek. Często spotykają się one z ofertami specjalnymi, takimi jak darmowe urządzenia przy zakupie kilku paczek wkładów. Atrakcyjne oferty i wizualnie przyciągające reklamy sprawiają, że produkty te są postrzegane jako bardziej dostępne i atrakcyjne. Wiele respondentek przyznaje, że promocje cenowe oraz darmowe próbki skłaniają je do wypróbowania nowych wyrobów nikotynowych, cyt.:

Oj, zdecydowanie dobrze takie kampanie działają. Pierwszą chyba zobaczyłam na Kortowiadzie. Hostessy chodziły i rozdawały papierosy, które akurat paliłam w tym czasie, więc dobrze to działało, a wystarczyło odpowiedzieć na kilka pytań, a miało się paczkę papierosów. A wiadomo, jak się ma 16 czy 17 lat, to rewelka, tak? Tak było.

kobieta w ciąży, lat 28

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia

Dostępność, reklama i promocja wyrobów nikotynowych odgrywają kluczową rolę w ich popularności wśród młodych pracowników ochrony zdrowia. Wypowiedzi respondentów wskazują na znaczący wpływ tych czynników na decyzje dotyczące używania tych produktów.

Wyroby nikotynowe są powszechnie dostępne, co ułatwia ich regularne używanie przez młodych pracowników ochrony zdrowia. Produkty takie jak e-papierosy, podgrzewany tytoń i saszetki nikotynowe można łatwo nabyć zarówno w sklepach stacjonarnych, jak i online. Niektórzy respondenci zwracali uwagę na dużą liczbę punktów sprzedaży tych produktów, cyt.:

Na pewno, że jakby jest zbyt duża to dostępność tych środków, bo jakkolwiek to nikotynowy, bo teraz nawet w galeriach co druga wyspa, to są jakieś te (...) środki właśnie typu te e-papierosy (...).

mężczyzna, lat 29, neurolog

Reklama wyrobów nikotynowych ma znaczący wpływ na wybory konsumentów. Kampanie reklamowe często promują e-papierosy i podgrzewany tytoń jako mniej szkodliwe alternatywy dla tradycyjnych papierosów. Respondenci zwracali uwagę na atrakcyjność reklam, które podkreślają nowoczesny design i dodatki smakowe tych produktów, cyt.:

Jeżeli chodzi o design, no to wiadomo, że bardziej pasuje jednak taki lqos do kobiety niż taki tradycyjny papieros, więc jak najbardziej i właśnie tutaj możliwości personalizacji są i możemy sobie wybrać typowo w produkcie jaki mamy wielkość, odpowiedniego tej maszyny, więc na pewno design jest też istotny. I też komfort właśnie korzystania z urządzeń ze względu na jego i wielkość, i możliwość właśnie dopasowywania do siebie.

kobieta, lat 26, pielęgniarka

Promocja wyrobów nikotynowych, w tym oferty specjalne, programy lojalnościowe i konkursy dodatkowo zachęcają konsumentów do ich regularnego używania, cyt.:

Dla mnie w ogóle i IQOS i ta firma jest tak super, że ciężko mi się z tym rozstać, bo... Na pewno chcę to odstawić za jakiś czas, ale mi się i podoba design, i podoba mi się, jak to funkcjonuje. Podoba mi się też ta firma. Na przykład ostatnio wygrałam jakiś konkurs, gdzie do wygrania była wycieczka do Japonii. Akurat ja zajęłam drugie miejsce, a nawet tam nie zrobiłam nic specjalnego. Po prostu wzięłam udział w tym konkursie i wygrałam jakiś bon na 1500 zł do jakiegoś SPA, więc oni cały czas mają takie konkursy i jakieś takie oferty promocyjne, jakieś takie wydarzenia robią, więc no naprawdę ta firma świetnie działa i ciężko się z tym rozstać.

kobieta, lat 25, stomatolog

3.6. Przyszłe zamiary dotyczące używania wyrobów nikotynowych

Grupa wiekowa 12–17 lat

Analiza wywiadów pogłębionych z młodzieżą w wieku 12–17 lat, dotyczących przyszłych zamiarów używania wyrobów nikotynowych, w szczególności rzucania palenia, ujawnia zróżnicowane postawy i doświadczenia związane z próbami rezygnacji z używania tych produktów. Wyniki wskazują na trudności związane z uzależnieniem, wpływ rówieśników oraz brak wewnętrznej motywacji do rzucenia palenia.

Respondenci, definiując co dla nich oznacza rzucenie palenia, w zdecydowanej większości opowiadają się za całkowitym odstawieniem wyrobów nikotynowych i tytoniowych. Forma wybranego produktu, traktowanie zamiany dotychczasowego na inny, postrzegana jest w kategoriach oszukiwania samego siebie, cyt.:

Nie, moim zdaniem to jest zamienienie, zamiana po prostu coś na coś, palenie to jest palenie i tak naprawdę to nie jest rzucanie, to po prostu jest zmiana tak naprawdę no.

kobieta, lat 16

Respondenci, dzieląc się swoimi doświadczeniami związanymi z próbami rzucenia palenia, podkreślali trudności wynikające z uzależnienia i fizycznych reakcji organizmu na próby odstawienia nikotyny. Wielu z nich wskazywało na silne objawy głodu nikotynowego, które utrudniają proces rzucania palenia, cyt.:

Kilka razy próbowałam rzucać, nie paliłam od dwóch do czterech dni, a mimo wszystko do tego wracałam (...) No próbowałam i po prostu mi nie wyszło, za każdym razem wracałam, dlatego więc stwierdziłam, że już nie mam co próbować, a teraz na przykład nie byłabym w stanie rzucić tego, bo nie oszukując samą siebie nie dałabym rady.

kobieta, lat 16

Przeszkodą w rezygnacji z użytkowania produktów nikotynowych jest również wpływ rówieśników zachęcających do wspólnego korzystania, jak i brak wewnętrznej motywacji i siły woli. Respondenci często wskazywali na presję rówieśniczą oraz chęć dopasowania się do grupy jako czynniki utrudniające rzucenie palenia, cyt.:

Myszę, że na pewno gdzieś tam to miało wpływ, że jak wszyscy palili, no to ciężko też było cokolwiek rzucić, bo a tu każdy mówi, a chodź zapalić, a coś tam, ale mam też przykłady właśnie znajomych, którzy już tylko i wyłącznie stosują np. saszetki nikotynowe, więc w sumie różnie.

kobieta, lat 17

Nieliczni respondenci podejmowali próby rzucenia palenia w oparciu o środki farmakologiczne, jednak oceniają te próby jako nieskuteczne, gdyż powracali po czasie do nałogu. Respondenci

wskazywali na trudności związane z uzależnieniem oraz brak skutecznych metod wspomagających proces rzucania palenia, cyt.:

(...) potem jeszcze brałem, (...) taki zamiennik tego Desmoxan, był tańszy, ale nie umiem sobie przypomnieć nazwy. Miałem taką aplikację w telefonie, że mi się przypominało zjeść tabletkę. (...) Desmoxan ze 100 złotych kosztował czy 90, a tamto 40. Jadłem, paliłem, ale mniej paliłem, więc tak praktycznie nie wytrzymałem. (...) Znaczący paliłem mniej, ale tak czy siak to paliłem.

mężczyzna, lat 17

Grupa wiekowa 18–25 lat

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów nikotynowych w grupie wiekowej 18–25 lat ukazuje zróżnicowane podejście do przyszłych zamiarów dotyczących używania tych produktów oraz doświadczeń związanych z próbami rzucenia nałogu. Respondenci wykazują ambiwalentne nastawienie wobec używania wyrobów nikotynowych, co wynika z ich świadomości negatywnych skutków zdrowotnych i finansowych, a jednocześnie trudności w zaprzestaniu stosowania nikotyny.

Wielu uczestników badania podkreśla, że ich doświadczenia z rzucaniem palenia były zróżnicowane. Część z nich wskazuje na negatywne aspekty związane z nałogiem, takie jak pogorszenie wydolności fizycznej, szczególnie u osób aktywnie uprawiających sport. Jak zauważa jeden z respondentów, opisując swoje możliwości rzucenia palenia, cyt.:

Myślę, że mógłbym, tylko że to jest potrzeba silnej woli, ale myślę, że mógłbym na luzie wychodzić na takie właśnie przerwy papierosowe po prostu razem z ludźmi i po prostu nie palić. No ale oczywiście największy wpływ by to miało na zdrowie. Na pewno zdolność taka oddechowa i kondycja to by było coś, co najbardziej też by mi zależało po prostu.

mężczyzna, lat 25

Inni użytkownicy wskazują, że mimo odczuwanego relaksu związanego z paleniem, ich styl życia jest zrównoważony, np. poprzez ćwiczenia fizyczne. Dbłość o „zdrowy styl życia” poza używaniem nikotyny w opinii niektórych rozmówców balansuje negatywne skutki uzależnienia, cyt.:

Oprócz tego, że jestem osobą palącą, to np. nie piję w ogóle alkoholu, regularnie ćwiczę i nie prowadzę jakiegoś niezdrowego stylu życia, więc mam nadzieję, że udaje mi się to w miarę równoważyć i na razie żadnych konsekwencji po sobie nie widzę z tego tytułu, że palę, więc czuję się normalnie, w ten sposób mogę powiedzieć bądź czuję się zrelaksowany, bo tak na mnie wpływa palenie.

mężczyzna, lat 24

Wielu respondentów podkreśla, że ich nałóg nikotynowy jest również elementem rutyny i codziennej czynności, a nawet sposobem na dopasowanie się do grupy. Niektórzy respondenci deklarują używanie wyrobów nikotynowych sporadycznie lub okazjonalnie, co daje im poczucie kontroli nad nałogiem. Wypowiedzi te sugerują, że niektórzy użytkownicy nie traktują używania nikotyny jako stałego uzależnienia, ale jako element, który można kontrolować i ograniczać, np. podczas wyjazdów czy pobytów w rodzinnym domu, cyt.:

Miałam taki epizod, że przez chwilę byłam o mały włos od rzucenia, bo wyjechałam na wakacje, IQOS mi się zepsuł, w tym kraju, w którym byłam, nie było możliwości zakupu, oni nie mieli tego produktu, więc przez ten tydzień nie paliłam, ale po powrocie zaraz wracałam na uczelnię i już byłam bliska tego, że może jednak rzucę, skoro tyle wytrzymałam, ale wróciłam na uczelnię i wszyscy palili, więc zaraz pojechałam po prostu na wyspę do galerii i kupiłam nowe urządzenie.

kobieta, lat 24

Motywacje do rzucenia palenia są zróżnicowane i obejmują zarówno czynniki zdrowotne, finansowe, jak i społeczne. Wzrost kosztów zakupu wyrobów nikotynowych oraz ich ograniczona dostępność są jednymi z najczęściej wymienianych powodów potencjalnego porzucenia nałogu. Czynniki zdrowotne także odgrywają istotną rolę w planach dotyczących zaprzestania używania wyrobów nikotynowych. Pojawienie się problemów zdrowotnych jest często postrzegane jako ostateczny impuls do rzucenia nałogu. Presja społeczna, szczególnie związana z pojawieniem się dziecka lub przebywanie w otoczeniu osób niepalących, również jest istotnym czynnikiem, cyt.:

Przede wszystkim to, że w przyszłości chciałabym zostać mamą. Dlatego też chciałabym się tego wyzbyc, żeby mieć, że tak powiem w pewien sposób oczyszczany też organizm, żeby to dziecko jednak mogło się dobrze rozwijać i na pewno mniejsza szkodliwość też dla osób w moim otoczeniu, bo jednak pomimo to, że osoby w moim otoczeniu mogą nie palić, to jednak są tymi biernymi palaczami, do których jednak dociera w pewien sposób ta nikotyna.

kobieta, lat 21

Silna wola oraz wsparcie emocjonalne to kolejne aspekty wskazywane przez badanych. Niektórzy z respondentów zauważają, że w walce z nałogiem mogłaby pomóc profesjonalna pomoc, na przykład terapia psychologiczna. Zmaganie się z emocjami i stresem, które często są przyczyną sięgania po wyroby nikotynowe, jest wskazywane jako bariera, którą trudno przezwyciężyć bez wsparcia. Użytkownicy wyrażają nadzieję, że zewnętrzne motywatory, jak psycholog czy wsparcie ze strony bliskich, mogą stanowić pomocną podstawę do zmiany nawyków, cyt:

Jasne, no to jak miałam próbę rzucenia, to mieszkalam wtedy ze swoją przyjaciółką, która mówi do mnie (...) nie obraż się, ale to bardzo, bardzo jakby mi przeszkadza, ona bardzo nie lubiła tego palenia i mówi, że mimo, że nie palisz przy mnie, to ja gdzieś tam to czuję i ja mówię, spoko, w sumie jestem pewna, że mogę rzucić, pewnie jak każdy nałogowiec, jakby uważałam, że to jest mój wybór, a nie wybór jakby jakiegoś uzależnienia, więc podjęłam próbę rzucenia. Pamiętam, że wspomagałam się też wtedy chyba Desmoksanem jakoś. Udało mi się palić chyba wtedy, nie palić przez miesiąc.

kobieta, lat 24

Kobiety w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkowniczkami wyrobów nikotynowych ujawnia różnorodne przyszłe zamiary dotyczące używania tych produktów oraz doświadczenia respondentek związane z próbami zrywania z nałogiem. Respondentki wyrażają zarówno chęć rzucenia palenia, jak i obawy dotyczące możliwości realizacji tego celu.

Większość respondentek wyraża chęć rzucenia palenia w przyszłości, ale nie wszystkie są pewne swoich możliwości. Wiele z nich planuje całkowite zaprzestanie używania wyrobów nikotynowych, szczególnie w kontekście ciąży i zdrowia dziecka. Respondentki często wskazują na silną motywację wynikającą z troski o zdrowie potomstwa, cyt.:

Odkąd dowiedziałam się, że jestem w ciąży, zdecydowałam się, że rzucę palenie, że po prostu nie będę używała papierosów i sobie moja ciąża będzie przebiegała w sposób beznikotynowy.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 25

Respondentki mają różnorodne doświadczenia związane z próbami rzucenia palenia. Wiele z nich podejmowało próby zrywania z nałogiem, ale nie zawsze były one skuteczne. Często wskazują na trudności związane z uzależnieniem fizycznym i psychicznym, które utrudniają całkowite porzucenie nałogu, cyt.:

Tak szczerze mówiąc, nie chciałabym wrócić i mam nadzieję, że do tego nie wrócę, ale zobaczymy, jak to będzie, chociaż da się, powiem tak, da się. Jak nie ma stresujących sytuacji (...).

kobieta w ciąży, lat 28

Wsparcie ze strony partnerów, rodziny i przyjaciół odgrywa kluczową rolę w procesie rzucania palenia. Respondentki często wskazują na znaczenie wsparcia emocjonalnego oraz motywacji ze strony bliskich osób. Brak wsparcia może stanowić poważną przeszkodę w skutecznym zrywaniu z nałogiem, cyt.:

Uważam, że powinny być oferowane kobietom w ciąży jakieś rodzaje właśnie wsparcia, pomocy, może terapii. Bo to nie jest łatwe tak skończyć palenie, zwłaszcza z dnia na dzień, i mając świadomość, że ma się w sobie inne życie tak, że to palenie będzie miało wpływ na drugiego człowieka. Mi nie było łatwo z tym, jednocześnie miałam świadomość, że powinnam z tym skończyć ze względu i na siebie, i na dziecko. Ale nie została mi zaoferowana żadna pomoc. Też teść jest lekarzem, no i wiedział, że palę, że paliłam. (...) no i też nie zaoferował mi mimo wszystko żadnej pomocy z tym."

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 25

Niektóre respondentki rozważają używanie alternatywnych produktów nikotynowych, takich jak „zerówki” czy saszetki nikotynowe jako sposób na ograniczenie nałogu. Produkty te, w niektórych przypadkach, są postrzegane jako mniej szkodliwe zamienniki, które mogą pomóc w stopniowym zrywaniu z nałogiem, cyt.:

Myślę, że akurat tutaj to może być dobrze, skoro nie zawiera, a ktoś jest uzależniony i potrzeba właśnie tak psychicznie, że gdzieś tam w głowie to siedzi, to jak skorzysta sobie z takiej zerówki, to myślę, że może to być dobre właśnie dla takich kobiet w ciąży, które powiedzmy, nie mogą rzucić, a muszą po prostu tak jakby dostarczyć, tak trochę oszukać organizm, nie wiem, na ile to by dało radę, ale chyba to już jest moim zdaniem bezpieczniejsze, niż palić normalne.

kobieta w ciąży, lat 33

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia

Przyszłe zamiary dotyczące używania wyrobów nikotynowych wśród młodych pracowników ochrony zdrowia są zróżnicowane i zależą od indywidualnych doświadczeń oraz motywacji do rzucenia nałogu. Wypowiedzi respondentów wskazują na różne podejścia do ograniczania lub całkowitego zaprzestania używania tych produktów.

Wielu respondentów deklaruje zamiar ograniczenia lub całkowitego zaprzestania używania wyrobów nikotynowych. Dla niektórych jest to cel, który chcieliby osiągnąć w najbliższym czasie, podczas gdy inni nie odczuwają natychmiastowej potrzeby rzucenia. Wypowiedzi te często odzwierciedlają wewnętrzny konflikt między świadomością szkodliwości palenia a brakiem wystarczającej motywacji do rezygnacji z nałogu, cyt.:

Na pewno będę próbował rzucić i będę rzucał. I chcę rzucić.

mężczyzna, lat 28, ratownik medyczny

Główne czynniki, które mogłyby skłonić młodych pracowników ochrony zdrowia do zaprzestania używania wyrobów nikotynowych, to zagrożenia zdrowotne oraz wsparcie ze strony bliskich. Kilku respondentów uważało, że dopiero poważna choroba byłaby głównym motywatorem do rzucenia nałogu, cyt.:

Ja musiałbym nowotwór chyba mieć, żeby przestać palić. Na razie nie czuję potrzeby rzucenia palenia. Jest mi z tym dobrze.

mężczyzna, lat 25, lekarz

Respondenci mają różne doświadczenia związane z próbami rzucenia nałogu. Niektórzy z powodzeniem ograniczyli używanie wyrobów nikotynowych, podczas gdy inni napotkali trudności związane z uzależnieniem fizycznym i psychologicznym, cyt.:

Myślę, że gdyby zmniejszyła się dostępność, nie byłoby to tak na wyciągnięcie ręki, no i jakieś ograniczenie właśnie na rynku tych produktów.

kobieta, lat 22, położna

Z jednej strony, respondenci zauważają, że rezygnacja z używania wyrobów nikotynowych mogłaby pozytywnie wpłynąć na ich zdrowie i relacje z bliskimi. Z drugiej strony, wielu z nich obawia się, że brak możliwości wspólnego palenia mógłby wpłynąć na ich relacje towarzyskie, szczególnie w środowisku zawodowym, cyt.:

Znaczy, jak bym przestał palić, to myślę, że z moimi kolegami, co z nimi wychodzę teraz na papierosa, osłabiłby nam się kontakt, bo byśmy się już nie mijali z czasem, to myślę, że wpłynęłoby negatywnie niż pozytywnie.

mężczyzna, lat 25, lekarz

3.7. Równoczesne używanie innych substancji psychoaktywnych

Grupa wiekowa 12–17 lat

Analiza wywiadów pogłębionych z młodzieżą w wieku 12–17 lat dotyczących równoczesnego używania wyrobów nikotynowych i innych substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol i marihuana, ujawnia złożone wzorce zachowań oraz motywacje młodych ludzi. Wyniki wskazują, że wyroby nikotynowe są często używane w kontekście imprez towarzyskich, gdzie alkohol odgrywa kluczową rolę, a marihuana jest stosowana sporadycznie.

Wyroby nikotynowe są integralnym elementem spotkań towarzyskich, szczególnie w kontekście używania alkoholu. Respondenci wskazują, że alkohol wzmacnia chęć do używania wyrobów nikotynowych, a ich stosowanie staje się swoistym rytuałem towarzyskim, wzmacniającym efekty obu substancji. Alkohol i nikotyna wzmacniają swoje działanie, co tworzy specyficzny „towarzyski klimat” oraz pogłębia doznania podczas interakcji z rówieśnikami, cyt.:

Na imprezach. Na pewno jak się człowiek napije to po prostu chce mu się palić bardzo często tak to wygląda, na imprezach.

kobieta, lat 16

Ten społeczny kontekst używania wyrobów nikotynowych w towarzystwie alkoholu stwarza przestrzeń do pogłębiania rytualnych zachowań, wzmacniając wzorce sięgania po substancje psychoaktywne, cyt.:

Zwyczaj właśnie na imprezach też ludzie chodzą na papierosy. No i zresztą odkryłam, że jeżeli się wypije alkohol i potem się zapali papierosa, to on ma takie zwiększone działanie.

kobieta, lat 17

Marihuana jest mniej popularnym wyborem, ale używana jest czasami w połączeniu z wyrobami nikotynowymi, co wskazuje na pewną dozę eksperymentowania przez młodzież z substancjami psychoaktywnymi. Respondenci wskazują, że marihuana jest stosowana sporadycznie, głównie w kontekście imprez towarzyskich, cyt.:

No czasem się zdarza, nie będę ukrywał, że nie. Dla zdrowotności. To nie jest nic złego (...).

mężczyzna, lat 17

Grupa wiekowa 18–25 lat

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów nikotynowych w grupie wiekowej 18–25 lat ujawnia istotne powiązania między używaniem nikotyny a równoczesnym stosowaniem innych substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol i marihuana. Respondenci często wskazują, że spożywanie wyrobów nikotynowych w połączeniu z alkoholem jest powszechne, szczególnie w kontekście spotkań towarzyskich i imprez. Nikotyna, zwłaszcza w połączeniu z alkoholem, pełni funkcję wspomagającą interakcje społeczne, co może nasilać chęć jej zażywania w takich sytuacjach.

Respondenci podkreślają, że zwiększona częstotliwość spożycia wyrobów nikotynowych w trakcie spożywania alkoholu wynika z mniejszej kontroli nad liczbą wypalonych papierosów, co może prowadzić do konsumpcji przekraczającej codzienne normy, cyt.:

W trakcie zażywania widzę, że z połączeniem z alkoholem (...) bardziej smakują mi papierosy. Więc to też jest taka różnica.

mężczyzna, lat 25

Niektórzy uczestnicy badania wskazują, że ich nawyki związane z używaniem nikotyny zmieniają się w zależności od spożywanych substancji. Przykładowo, część osób deklaruje, że marihuana może redukować chęć sięgania po wyroby nikotynowe, cyt.:

(...) Korzystanie z medycznej marihuany zdecydowanie zmniejszyło moje zapotrzebowanie na nikotynę. Można powiedzieć, że zastąpiło.

(...). kobieta, lat 19

Analiza wypowiedzi respondentów wskazuje na występowanie różnic w samopoczuciu i zachowaniu podczas używania wyrobów nikotynowych w towarzystwie alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych. Uczestnicy badania często odnotowują, że połączenie nikotyny i alkoholu wpływa na ich doświadczenia i intensyfikuje efekty obu substancji. Niektóre osoby opisują, że konsumpcja alkoholu wzmacnia ich chęć sięgania po nikotynę, co skutkuje częstszym sięganiem po wyroby nikotynowe i intensywniejszym odczuwaniem ich skutków następnego dnia, cyt.:

Uważam, że na przykład jeżeli ktoś pali i pije na imprezie, to później ma dużo większego kaca w związku bardziej z tą nikotyną niż z tym alkoholem. (...) plus wzmacnia oczywiście alkohol potrzebę zapalenia, że pali się dużo więcej.

kobieta, lat 24

Motywacje do sięgania po wyroby nikotynowe w trakcie spożywania alkoholu wynikają z nawyków i presji otoczenia. W wielu wypowiedziach uczestnicy wyrażają, że ich skłonność do sięgania po wyroby nikotynowe nasila się w sytuacjach społecznych, takich jak spotkania towarzyskie czy imprezy. Okazuje się, że dla wielu osób palenie w obecności znajomych stanowi nie tylko rytuał, ale również sposób na integrację oraz spójność z otoczeniem, cyt.:

No to właśnie po prostu jak się pije alkohol to zazwyczaj się pali, ale też idziemy z grupą ludzi i dużo osób pali no to wszyscy wychodzą po prostu tam pójść zapalić. Dlaczego by nie? Ja też korzystam.

kobieta, lat 22

Społeczność LGBTQ+

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów tytoniowych i nikotynowych w grupie LGBTQ+ ujawnia istotne wzorce dotyczące równoczesnego używania innych substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, marihuana i olejki CBD.

Wielu respondentów wskazuje, że połączenie alkoholu i nikotyny jest stałym elementem ich aktywności towarzyskich, szczególnie podczas imprez i spotkań z przyjaciółmi. Wyrób nikotynowy towarzyszący konsumpcji alkoholu jest dla nich nie tylko dodatkiem, ale wręcz obowiązkowym elementem spotkań, który podkreśla charakter sytuacji, cyt.:

No ja bardzo lubię, na przykład właśnie jak jestem na jakiejś imprezie, to do alkoholu zawsze musi być papieros. To jest taki obowiązek, wręcz bym powiedziała.

kobieta biseksualna, lat 25, cisplciowość

Połączenie alkoholu i nikotyny jest postrzegane jako sposób na zrównoważenie efektów obu substancji. Nikotyna działa uspokajająco, co pomaga w stabilizowaniu pobudzenia wywołanego przez alkohol. W kontekście marihuany, wyrób nikotynowy jest postrzegany jako zbyt czyny, ponieważ oba środki działają uspokajająco, co zdaniem niektórych respondentów może prowadzić do nadmiernego „zamulenia”. Respondenci rzadziej łączą nikotynę z marihuaną, preferując używanie tych substancji oddzielnie, cyt.:

Ja ogólnie mało piję, bardzo rzadko, sporadycznie, marihuanę trochę, powiedzmy, częściej, bardziej rekreacyjnie czy też pod kątem medycznym na bóle głowy, bo też mi neurolog przepisywał. No to marihuanę częściej palę, powiedzmy, jak sobie nawet w domu sam siedząc, no to wtedy jakoś mi tak ogranicza cięgotę do tych papierosów. (...) przykładowo siedząc w domu czy oglądając telewizję, w ciągu godziny potrafię wypalić, dajmy na to, trzy papierosy przy marihuanie, założmy, jednego w tym czasie wypalę. Ale już jak bym wypił ze dwa, trzy piwa, to w tym czasie wypalę ze cztery, pięć.

mężczyzna homoseksualny, lat 28, cisplciowość

Olejki CBD są postrzegane przez niektórych respondentów jako bezpieczne i korzystne dla zdrowia, działające uspokajająco i relaksująco, cyt.:

To jest bardzo bezpieczne, mi się wydaje, (...) no szczególnie CBD, przecież to jest legalne i to jest, no to jest jak kawa bez kofeiny, więc to jest jak najbardziej zdrowe. (...) No przecież lekarze bardzo często opisują nawet recepty na taką medyczną marihuanę, żeby człowiek się zrelaksował, więc ja uważam, że to ma wpływ taki normalny.

mężczyzna homoseksualny, lat 28, cisplciowość

Jednakże część respondentów wyraża sceptycyzm wobec ich działania, twierdząc, że efekty CBD są przeceniane. Niektórzy obawiają się, że popularność CBD może prowadzić do nadużywania zarówno produktów z CBD, jak i mocniejszych substancji, cyt.:

No właśnie tak jak mówię – ja kiedyś paliłam czasem marihuanę, ale nie, teraz jakby absolutnie nie, od kilku lat. (...) Ja jakby no, kurczę, to to jest jak narkotyk po prostu i jakby wydaje mi się, że też dużo osób tego po prostu nadużywa. Też te olejki CBD i wszystko (...) znaczy po prostu przez środowisko, w którym kiedyś przebywałam, ja widzę, jak dużo osób jest uzależnionych i jak bardzo ma to na nich zły wpływ. I właśnie jakby uważam, że olejki CBD tak się zaczyna (...) no, moim zdaniem, to z tego nic dobrego nie ma (...).

osoba interplciowa, queer, lat 27

Kobiety w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka

Analiza wywiadów pogłębionych z użytkowniczkami wyrobów tytoniowych i nikotynowych wskazuje na istotne współwystępowanie używania tych produktów z innymi substancjami psychoaktywnymi. Najczęściej łączoną substancją jest alkohol, który w kontekście społecznym wzmacnia tendencję do sięgania po nikotynę. Rzadziej respondentki wskazywały na używanie marihuany lub olejków CBD w e-papierosach, a ich doświadczenia z tymi produktami miały zwykle charakter incydentalny.

Jednym z najczęściej pojawiających się schematów zachowania wśród badanych było jednoczesne spożywanie alkoholu i wyrobów nikotynowych. Połączenie to jest uznawane za naturalny element spotkań towarzyskich, co sugeruje istnienie głęboko zakorzenionych nawyków społecznych. Respondentki wskazują, że sięganie po papierosy lub e-papierosy w trakcie spożywania alkoholu jest niemal automatyczne i wynika zarówno z przyzwyczajień, jak i z wpływu otoczenia, cyt.:

Z alkoholem, no wiadomo, że jak się wychodzi na piwo to się trochę więcej pali, tak, no jak gdzieś tam siedzimy, rozmawiamy, jest fajnie, na piwo się wychodzi zazwyczaj latem z sąsiadkami, ze znajomymi albo siada się w ogródku. Nie wiem, no i myślę, że wtedy się trochę więcej wypala jednak przy alkoholu niż tak normalnie gdzieś będąc zajęтым (...) w domu sprzątaniem, praniem, gotowaniem.

kobieta po urodzeniu dziecka, lat 36

Uczestniczki badania podkreślały, że alkohol obniża zahamowania i zwiększa podatność na używanie nikotyny. Często odczuwały one silniejszą chęć zapalenia papierosa, gdy spożywały alkohol, co może wynikać zarówno z działania biochemicznego alkoholu na organizm, jak i z uwarunkowań społecznych, cyt.:

(...) Natomiast jeżeli piłam alkohol wcześniej, przed ciążą, to paliłam te papierosy. Tak – piwko, papieros, piwko, papieros – to jest po prostu... To jest takie mocne połączenie, z którego nie da się zrezygnować.

kobieta w ciąży, lat 35

W przeciwieństwie do alkoholu marihuana była znacznie rzadziej wskazywana jako substancja łączona z wyrobami nikotynowymi. Respondentki zazwyczaj traktowały ją jako odrębną używkę, niekoniecznie stosowaną równocześnie z nikotyną. Z kolei stosowanie olejków CBD w e-papierosach pojawiało się sporadycznie i często wiązało się z niepewnością dotyczącą ich rzeczywistego wpływu na organizm. Brak wystarczającej wiedzy na temat tych produktów sprawiał, że wiele respondentek podchodziło do nich z rezerwą. Niektóre osoby miały negatywne doświadczenia z olejkami CBD, co dodatkowo zniechęcało je do ich stosowania, cyt.:

Znaczy no akurat znajomy mnie parę razy poczęstował kiedyś (...). Szczerze mówiąc, myślałam, że to będzie takie rozluźniające, bezpieczne, ale no nie było tak właśnie. Kręciło się w głowie, jakieś miałam takie po prostu nieprzyjemne odczucia tak, taki lęk czułam i no nie było to dla mnie bezpieczne i już nie chciałam tego więcej stosować. (...) często myślę, że producenci (...) trochę kłamią, jeżeli chodzi o skład tego i że to takie CBD, ale raczej takie ulepszone.

kobieta w ciąży, lat 28

W konsekwencji, mimo rosnącej popularności tych produktów na rynku, nie stanowiły one istotnego elementu równoczesnego używania substancji psychoaktywnych wśród respondentek.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia

Równoczesne używanie innych substancji psychoaktywnych wśród młodych pracowników ochrony zdrowia jest zjawiskiem, które może wpływać na ich zdrowie oraz efektywność zawodową. Wypowiedzi respondentów wskazują na różnorodne motywacje i konteksty związane z używaniem tych substancji.

Respondenci często sięgają po substancje psychoaktywne, takie jak alkohol, marihuana czy leki uspokajające, w celu redukcji stresu i poprawy samopoczucia. Używanie tych substancji jest często związane z trudnymi dniami w pracy oraz potrzebą relaksu, cyt.:

W lato bardzo lubię jak jest tak ciepło, jest jakiś weekend albo wakacje... Weekend też raczej nie, ale jak są właśnie jakieś wakacje, jakiś wyjazd to lubię pójść na aperola z koleżankami, z którymi tam jestem na wyjeździe i do tego bardzo lubię sobie palić IQOS-a.

kobieta, lat 25, stomatolog

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia często wybierają konkretne substancje psychoaktywne ze względu na ich dostępność, wygodę użycia oraz efekty relaksacyjne. Alkohol i marihuana są popularne ze względu na ich powszechność i łatwość dostępu, cyt.:

Z alkoholem jest taki pewien rodzaj błogostanu, jest takie uspokojenie, może troszkę euforii, z alkoholem właśnie są takie pozytywne odczucia, a z marihuaną powiem szczerze, że próbowałem kilka razy właśnie mieszać marihuanę z tytoniem i to wywołuje u mnie taki pewien niepokój, może takie jakieś kołatania serce też jeżeli chodzi o takie efekty fizyczne, jakiś taki dziwny stan w głowie takiego niepokoju, trochę może nawet lęku, czuję się dziwnie w głowie, nie lubię tego stanu, ponieważ to nie jest w ogóle przyjemne i to on w ogóle to nie ma sensu (...).

mężczyzna, lat 27, dietetyk

Substancje te mogą prowadzić do uzależnienia, problemów zdrowotnych oraz obniżenia koncentracji i wydajności w pracy. Respondenci zwracają uwagę na potrzebę radzenia sobie ze stresem, co skłania ich do sięgania po różne substancje, cyt.:

(...) i czasami już za dużo się dzieje i jakby chcesz się odstresować. i czasami właśnie takie wyjście na papierosa czy coś, daje właśnie troszeczkę takiego wytchnienia, takiego odstresowania i mimo, że wiemy jak osoby w ochronie zdrowia, że to nie jest dobre, to chyba czasami właśnie potrzebujemy takiej odskoczni od tych nefajnych sytuacji, które widzimy u pacjentów. (...) wiem, że właśnie potrzebuję takiego odstresowania, znowu troszeczkę częściej.

kobieta, lat 26, pielęgniarka

4. OBSZARY TEMATYCZNE SPECYFICZNE DLA WYBRANYCH GRUP BADANYCH

4.1. Tożsamość i identyfikacja mniejszości seksualnych i płciowych a wyroby nikotynowe w grupie LGBTQ+

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych z użytkownikami wyrobów tytoniowych i nikotynowych, można zauważyć, że tożsamość i identyfikacja mniejszości seksualnych i płciowych mają istotny wpływ na wybory dotyczące tych produktów. W grupie LGBTQ+ zaobserwowano różnorodność preferencji, które są kształtowane przez specyficzne potrzeby, estetykę oraz konteksty społeczne, ale wiele osób podkreślało, że charakterystycznym wyrobem tytoniowym dla tej grupy, są według nich zwykłe papierosy, cyt.:

(...) Często są to zwykłe papierosy, ponieważ mam wrażenie, że za tym idzie trochę takie skojarzenie stylu w jakimś ubierają się te osoby, czyli jakiś emo albo gotycki, coś tego rodzaju. i jakoś w klimacie są te zwykłe papierosy.

kobieta biseksualna, lat 26, cisplciowość

Wśród respondentów z grupy LGBTQ+ zauważalna jest także znaczna popularność wyrobów smakowych, cyt.:

No to smakowe. (...) No nie wiem, może to jest tego kwestia właśnie, że ogólnie mi się LGBT na przykład kojarzy z kolorami. Czymś takim wesołym i w ogóle. Więc jakby siłą rzeczy te smakowe też są takie kolorowe, nie? No to tak się kojarzą po prostu.

kobieta biseksualna, lat 25, cisplciowość

Estetyka odgrywa kluczową rolę w wyborach dotyczących wyrobów nikotynowych w grupie LGBTQ+. Cienkie papierosy są często określane jako popularne wśród mężczyzn homoseksualnych, cyt.:

(...) to różnie bywa, ale raczej w gejowskim klubie jak też byłem to raczej te cienkie papierosy widywałem u większości mężczyzn.

mężczyzna biseksualny, lat 24, cisplciowość

Tego typu produkty są postrzegane jako bardziej eleganckie, cyt.:

(...) mimo wszystko na przykład te właśnie cienkie fajki moim zdaniem się lepiej prezentują, o ile można tak powiedzieć, że papierosy się lepiej prezentują.

kobieta biseksualna, lat 25, cisplciowość

Stres związany z tożsamością seksualną, coming outem oraz doświadczeniami charakterystycznymi dla grup LGBTQ+ może prowadzić do sięgania po produkty nikotynowe jako formę radzenia

sobie z emocjami. Używanie nikotyny pełni tu funkcję reduktora stresu i stanowi psychologiczne wsparcie w trudnych momentach, cyt.:

(...) ja przynajmniej jako osoba z grupy LGBT dosyć sporo przeżyłam takich, powiedzmy, stresów i to szczególnie koło 18. roku życia, no bo to już człowiek wchodzi w jakiś pierwsze związki i tak dalej, więc... Całe te „coming out-y” i to wszystko, więc myślę, że mogło to wpłynąć. Nie wiem, czy szczególnie wpłynęło, ale że jakby cały ten stres mi się po prostu gdzieś tam skumulował no i ja bardzo... Może to miało taki wpływ faktycznie, ten stres, na to, że gdzieś tam zaczęłam palić też częściej.

kobieta homoseksualna, lat 20, cisplciowość

Moda oraz łatwość dostępu do alternatywnych produktów nikotynowych są istotnymi czynnikami wpływającymi na ich popularność w grupie LGBTQ+. E-papierosy i tytoń podgrzewany są postrzegane jako bardziej stylowe i zgodne z aktualnymi trendami, cyt.:

(...) na przykładzie – IQOS pełni te funkcje, spełnia te potrzeby. Czyli wygląda dobrze. Nie wiem czy tutaj środowisko bym wydzielił jakkolwiek, bo myślę, że dla wielu osób jest to ważne, ale tak – design paczki papierosów nawet.

osoba interplciowa, queer, lat 33

Wybór tych produktów jest często motywowany chęcią przystosowania się do nowych trendów, cyt.:

(...) i właśnie na przykład te e-papierosy, czy właśnie te jakieś tam Glo chyba są, IQOSyIQOIQOSy, coś takiego, no to teraz widzę, że jest taka moda na to wśród młodzieży, że tak to ujmę i to szczególnie widzę właśnie na TikToku.

kobieta biseksualna, lat 25, cisplciowość

Niektórzy respondenci zauważyli, że marketing wyrobów nikotynowych jest powiązany z kulturą LGBTQ+. Istnieją lokale, wydarzenia i produkty, które są silnie połączone z wartościami i estetyką tej społeczności.

Ewentualnie jeszcze. Wiem że często są też miejsca. Bodajże chyba przez IQOS. Nie wiem czy dobrze kojarzę. Są takie miejsca, lokale, knajpki specjalne. W Warszawie jest chyba dużo, siostra mi pokazywała. Gdzie czy właśnie organizatorem jest IQOS czy coś takiego. Są specjalne właśnie knajpki dla osób LGBT właśnie we współpracy z tym IQOS i są tam jakieś eventy czy wydarzenia. Coś takiego. (kobieta homoseksualna, lata 23, cisplciowość)

4.2. Interwencje antynikotynowe w grupie kobiet w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka – doświadczenia, dostępność i skuteczność

Na podstawie analizy wywiadów pogłębionych dotyczących doświadczeń i skuteczności interwencji antynikotynowych wśród kobiet w ciąży oraz do roku po urodzeniu dziecka, można wyciągnąć kilka kluczowych wniosków.

Większość respondentek czuła się niezręcznie, informując personel medyczny o używaniu wyrobów nikotynowych w ciąży. Towarzyszyły im uczucia wstydu oraz obawy przed negatywną oceną. W wielu przypadkach decyzja o poinformowaniu była trudna, a niektóre kobiety ukrywały fakt palenia, cyt.:

Nie w pierwszej ciąży to była ordynator oddziału neonatologicznego bardzo na mnie naszkoczyła i powiedziała, że przeze mnie teraz dziecko będzie miało wady wrodzone i sprawiła, że bardzo źle się poczułam. Natomiast w tej drugiej no to powiedzieli, że w porządku, że nie muszę się martwić, że to był tylko ten krótki czas i jeżeli na pewno był ten krótki czas, no to to nie powinnam się martwić.

kobieta po urodzeniu, lat 31

Reakcje personelu medycznego były zazwyczaj ograniczone do stwierdzeń o konieczności zaprzestania palenia. W wielu przypadkach lekarze i położne ograniczali się do ogólnych uwag, ale nie proponowali konkretnych form wsparcia. W niektórych przypadkach brakowało jakiejkolwiek reakcji na używanie wyrobów nikotynowych. Sprawilo to, że niektóre kobiety nie czuły potrzeby dalszych działań. Dla części kobiet brak wsparcia personelu medycznego stanowił niejako przyzwolenie do dalszej kontynuacji używania wyrobów nikotynowych, cyt.:

Miałam ten komentarz od strony właśnie położnej, że czuć, że śmierdzi papierosami. Więc to był taki dosyć niemiły bo to też było takim niemiłym tonem powiedziane. (...) Natomiast gdzieś tam, czy jakieś recepty, czy jakieś informacje, czy gdzieś pokierowanie na jakąś stronę, która by mi pomogła, takich rzeczy to nie było. Nie było tutaj żadnego od strony lekarza, ani pielęgniarki, wskazania konkretnego.

kobieta w ciąży, lata 34

Większość kobiet, które zaprzestały palenia w trakcie ciąży, odczuwała znaczące trudności z powodu uzależnienia. Częste były objawy nerwowości oraz podrażnienia, co pogłębiały dodatkowe czynniki, takie jak ciąża. Niektóre kobiety wskazywały, że po zaprzestaniu palenia czuły się lepiej fizycznie, chociaż psychicznie wciąż tęskniły za nawykiem. Większość wskazywała na brak znaczących pozytywnych zmian w samopoczuciu po odstawieniu nikotyny, poza krótkotrwałym zmniejszeniem stresu.

Najczęstszym czynnikiem, który skłaniał kobiety do zaprzestania palenia w ciąży, była troska o zdrowie dziecka. Zdecydowana większość respondentek przyznawała, że obawa o zdrowie płodu była głównym powodem decyzji o rzuceniu palenia i kontynuowania abstynencji po narodzinach dziecka cyt.:

Tak, niestety, ale produkty nikotynowe źle wpływają na płód. Później mogą mieć, niestety, choroby związane z paleniem. Chyba to mnie właśnie zmusiło, żeby nie palić, bo nie pa-trzyłam już tylko na siebie, tylko na dziecko.

kobieta w ciąży, lat 28

4.3. Postrzeganie swojej roli w interwencjach antynikotynowych przez grupę młodych pracowników ochrony zdrowia

Niniejsze badanie obejmowało wywiady pogłębione z pracownikami ochrony zdrowia, którzy mieli doświadczenia z używaniem wyrobów nikotynowych, oraz tymi, którzy nie używają tych produktów. Na podstawie badania przeanalizowano wyniki dotyczące postrzegania swojej roli w interwencjach antynikotynowych przez młodych pracowników ochrony zdrowia. Interwencje antynikotynowe są rozumiane przez pracowników ochrony zdrowia jako aktywne działania mające na celu pomoc pacjentom w zrozumieniu uzależnienia i podjęciu kroków w celu jego zwalczania. Zasadniczą różnicą między interwencją a edukacją i terapią jest to, że interwencja ma charakter bardziej bezpośredni, edukacyjny i interdyscyplinarny, cyt.:

No to uważam, że to powinno być przede wszystkim bardzo holistyczny proces i powinna być tutaj współpraca interdyscyplinarna różnych specjalistów ochrony zdrowia. Coś podobnie jak są choroby przewlekłe, bo nikotynizm to jest choroba przewlekła po prostu, więc tak jak tutaj adekwatnie na przykład jest zespół metaboliczny, jest opieka koordynowana w POZ-cie. Tak i tutaj również powinny być, no taka grupa, która jest złożona z lekarza na przykład podstawowej opieki zdrowotnej, lekarza kardiologa, psychologa czy psychoterapeuty, uzależnień.

kobieta, lat 25, dietetyk

Wielu respondentów przyznaje, że ich doświadczenia w zakresie przeprowadzania interwencji antynikotynowych są ograniczone. Często są to rozmowy uświadamiające pacjentów o zagrożeniach zdrowotnych, jednak brakuje strukturalnych procedur i narzędzi do realizacji bardziej formalnych interwencji, cyt.:

Chyba nie miałam takiej interwencji, w sumie jakby nawet podczas pracy zwracałam uwagę na szkodliwość palenia, gdy pytałam o nałogi pacjenta. Pytałam się czy była próba podjęta rzucenia tego nałogu i w jaki sposób, ale no nic poza tym.

kobieta, lat 22, położna

Wielu pracowników ochrony zdrowia krytycznie ocenia swoje umiejętności w zakresie przeprowadzania interwencji antynikotynowych. Uważają, że potrzebne są bardziej zaawansowane szkolenia, a także większa współpraca interdyscyplinarna. Respondenci zauważają, że aby skutecznie przeprowadzać interwencje, konieczne jest nie tylko posiadanie wiedzy na temat szkodliwości wyrobów nikotynowych, ale także umiejętność motywowania pacjentów do zmiany. Choć niektórzy respondenci są zaznajomieni z pojęciem interwencji antynikotynowej i jej przeprowadzaniu, cyt.:

Ja, jako pracownik służby zdrowia, a zwłaszcza pracownik poradni stomatologicznej, takie interwencje, one się nazywają minimalna interwencja antynikotynowa, przeprowadzam na każdej wizycie. Jeżeli widzę, że pacjent pali, czyli mówię, że jest problem, że palenie ma bardzo zły wpływ na nasz stan ogólny zdrowia i jednocześnie wskazuję rozwiązania, miejsca, gdzie ten pacjent może uzyskać pomoc, jeżeli by chciał to palenie rzucić.

kobieta, lat 27, higienistka

Niektórzy respondenci przyznają, że ich prywatne nawyki dotyczące używania wyrobów nikotynowych mogą wpływać na skuteczność interwencji. Osoby, które same palą, zauważają, że mogą czuć się niekomfortowo, gdy radzą pacjentom, by rzucili palenie, cyt.:

(...) pacjentów namawiamy do zaprzestania palenia, a jeżeli chodzi o moje prywatne jakby korzystanie to tutaj ciężko jakby powiedzieć to powiązanie, troszkę hipokrytka, bo też każe komuś przestać a sama korzysta (...).

kobieta, lat 26, pielęgniarka

Większość respondentów deklaruje, że ich postępowanie wobec pacjentów używających wyrobów nikotynowych nie różni się w zależności od rodzaju produktu. Wszyscy pacjenci są traktowani podobnie, bez względu na to, czy używają papierosów tradycyjnych, czy e-papierosów. Respondenci uważają, że w Polsce brakuje odpowiednich form wsparcia systemowego dla osób chcących rzucić palenie.

5. PODSUMOWANIE

5.1. Motywy eksperymentowania z wyrobami nikotynowymi i okoliczności inicjacji nikotynowej

Analiza motywów eksperymentowania z wyrobami nikotynowymi w pięciu badanych grupach wskazuje na złożoność czynników wpływających na pierwsze kontakty z nikotyną.

Wśród młodzieży (12–17 lat) kluczową rolę odgrywa presja rówieśnicza, chęć integracji oraz ciekawość. Spotkania towarzyskie i potrzeba przynależności do grupy, często determinują inicjację nikotynową, niezależnie od wiedzy na temat potencjalnych konsekwencji zdrowotnych.

W grupie młodych dorosłych (18–25 lat) kluczowymi motywami są radzenie sobie ze stresem oraz wpływ środowiska towarzyskiego. Choć presja rówieśnicza traci na znaczeniu, używanie nikotyny często jest powiązane z sytuacjami relaksacyjnymi i imprezowymi.

Kobiety w ciąży i młode matki często kontynuują używanie wyrobów nikotynowych mimo świadomości zagrożeń zdrowotnych. Główną przyczyną jest stres związany z macierzyństwem oraz trudność w zerwaniu z nałogiem. Presja społeczna sprawia, że wiele kobiet ogranicza palenie w miejscach publicznych, ale nie rezygnuje z nikotyny całkowicie.

W społeczności LGBTQ+ palenie jest często elementem integracji i sposobem radzenia sobie z napięciem wynikającym z doświadczeń dyskryminacji. Produkty smakowe i e-papierosy cieszą się popularnością ze względu na ich estetykę i wpisywanie się w kulturowe normy.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia, pomimo wysokiej świadomości zdrowotnej, często używają nikotyny jako narzędzia radzenia sobie ze stresem zawodowym. Jednak znaczna część z nich nie używa wyrobów nikotynowych lub robi to okazjonalnie.

5.2. Wiedza i nazewnictwo wyrobów nikotynowych oraz postrzeganie ich szkodliwości

Badanie wykazało, że wiedza o wyrobach nikotynowych różni się w zależności od grupy badanej.

Młodzież (12–17 lat) potrafi rozpoznać wiele produktów, ale ich wiedza jest powierzchowna, a nazewnictwo potoczne, często oparte na markach („IQOS”, „Glo”, „e-pety”). Choć zdają sobie sprawę z zagrożeń zdrowotnych, nie zawsze wpływa to na ich decyzje.

Wśród młodych dorosłych (18–25 lat) panuje przekonanie, że e-papierosy i tytoń podgrzewany są mniej szkodliwe, ale niektórzy podkreślają brak badań potwierdzających to założenie.

W społeczności LGBTQ+ wiedza o produktach jest szeroka, ale podejście do ich szkodliwości zróżnicowane – niektórzy dostrzegają zagrożenia, inni traktują nikotynę jako sposób na relaks.

Kobiety w ciąży i młode matki zdają sobie sprawę z ryzyka zdrowotnego, jednak niektóre poszukują „bezpieczniejszych” alternatyw, jak e-papierosy.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia posiadają świadomość szkodliwości nikotyny, a mimo to niektórzy z nich sięgają po te produkty w celu redukcji stresu.

5.3. Reakcje bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych

Analiza reakcji bliskiego otoczenia na używanie wyrobów nikotynowych ujawnia istotny wpływ rodziny i rówieśników na decyzje użytkowników.

Rodziny respondentów w grupie 12–17 lat zazwyczaj wyrażają negatywne nastawienie wobec palenia, zwłaszcza jeśli nie ma w nich historii uzależnienia od nikotyny. Z kolei w rodzinach, gdzie palenie jest obecne, podejście jest bardziej tolerancyjne. Presja rówieśnicza i potrzeba akceptacji społecznej często skłaniają młodzież do eksperymentowania z nikotyną.

Znajomi i współpracownicy grupy 18–25 lat zazwyczaj traktują palenie jako element interakcji towarzyskich, podczas gdy starsze pokolenie częściej wykazuje dezaprobatę. Respondenci często ukrywają swoje nawyki przed rodziną lub stosują dyskretne produkty, takie jak e-papierosy. Palenie sprzyja integracji w grupie, co sprawia, że używanie nikotyny bywa trudne do ograniczenia.

Społeczność LGBTQ+ doświadcza zarówno krytyki ze strony rodziny, jak i akceptacji w kręgach towarzyskich. Palenie jest postrzegane jako forma integracji społecznej, choć zmieniające się normy społeczne wpływają na jego odbiór.

Reakcje otoczenia kobiet w ciąży oraz młodych matek są podzielone – część rodzin i znajomych wywiera presję na rzucenie palenia, podczas gdy inne środowiska wykazują akceptację. Niektóre kobiety ukrywają swoje nawyki, by uniknąć krytyki i piętna społecznego.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia spotykają się z dezaprobatą ze strony rodziny, ale w środowisku zawodowym palenie pełni funkcję integracyjną.

5.4. Alternatywne wyroby nikotynowe – popularność, dostępność smaków i wpływ na środowisko naturalne

Analiza wywiadów pogłębionych wskazuje na rosnącą popularność alternatywnych wyrobów nikotynowych w różnych grupach społecznych.

W grupie 12–17 lat e-papierosy i tytoń podgrzewany są preferowane ze względu na smak, estetykę i brak nieprzyjemnego zapachu. Smaki owocowe i słodkie zwiększają ich atrakcyjność, czyniąc je mniej odrzucającymi dla młodych użytkowników. Młodzież rzadko dostrzega zagrożenia środowiskowe używania tych produktów.

W grupie 18–25 lat alternatywne wyroby nikotynowe są postrzegane jako mniej szkodliwe w porównaniu do tradycyjnych papierosów. Dodatki smakowe odgrywają kluczową rolę w ich popularności, a użytkownicy doceniają ich większą dyskrecję. Jednak wzrasta świadomość negatywnego wpływu jednorazowych e-papierosów na środowisko.

W społeczności LGBTQ+ alternatywne produkty nikotynowe są często wybierane ze względu na ich estetykę i postrzeganą innowacyjność. Kolorowe i smakowe warianty są szczególnie popularne, co wzmacnia ich odbiór jako modnych akcesoriów.

Kobiety w ciąży i młode matki preferują tytoń podgrzewany jako „mniej szkodliwą” opcję. Smakowe warianty e-papierosów są często wybierane, ale wpływ środowiskowy tych produktów jest rzadko brany pod uwagę.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia używają alternatywnych wyrobów nikotynowych głównie ze względu na ich wygodę i neutralny zapach. Jednak ich świadomość ekologiczną można uznać za niewystarczającą.

5.5. Dostępność, reklama i promocja wyrobów nikotynowych

Analiza dostępności, reklamy i promocji wyrobów nikotynowych w różnych grupach społecznych wskazuje na powszechną dostępność i skuteczność strategii marketingowych w kształtowaniu zachowań konsumenckich.

Młodzież w wieku 12–17 lat ma stosunkowo łatwy dostęp do wyrobów nikotynowych, szczególnie w małych sklepach osiedlowych, gdzie kontrola wieku jest często niewystarczająca. Media społecznościowe, zwłaszcza TikTok i Instagram, stanowią główne kanały promowania wyrobów, wpływając na normalizację używania tych produktów. Promocje cenowe i atrakcyjne stoiska w miejscach publicznych dodatkowo zachęcają młodych ludzi do ich zakupu.

W grupie 18–25 lat kluczowe znaczenie ma szeroka dostępność wyrobów nikotynowych w popularnych punktach sprzedaży. Promocje obejmujące rabaty i darmowe próbki skutecznie przyciągają młodych dorosłych, a reklama internetowa kształtuje ich postrzeganie jako nowoczesnych i mniej szkodliwych.

Społeczność LGBTQ+ zauważa, że reklama wyrobów nikotynowych często wykorzystuje subtelne strategie marketingowe, w tym eksponowanie produktów w sklepach oraz promocję poprzez marketing szeptany.

Dla kobiet w ciąży i młodych matek kluczowym czynnikiem wpływającym na decyzje są promocje w punktach sprzedaży, które często oferują darmowe urządzenia przy zakupie wkładów.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia zwracają uwagę na intensywną promocję e-papierosów jako „mniej szkodliwej” alternatywy. Wskazują na manipulacyjne techniki reklamowe, ale jednocześnie podkreślają wygodę zakupu i atrakcyjne oferty promocyjne.

5.6. Przyszłe zamiary dotyczące używania wyrobów nikotynowych

Analiza przyszłych zamiarów dotyczących używania wyrobów nikotynowych oraz doświadczeń związanych z rzucaniem palenia w różnych grupach badanych ujawnia liczne trudności w rezygnacji z nałogu, wynikające z silnego uzależnienia, presji społecznej oraz braku skutecznych strategii wsparcia.

Młodzież w wieku 12–17 lat wykazuje niską motywację do rzucenia palenia, głównie z powodu presji rówieśniczej oraz trudności związanych z objawami głodu nikotynowego. Próbując ograniczyć palenie, wielu młodych użytkowników traktuje zamianę tradycyjnych papierosów na e-papierosy czy tytoń podgrzewany jako sposób na redukcję szkód, choć jednocześnie postrzegają to jako oszukiwanie samego siebie.

W grupie 18–25 lat respondenci są bardziej świadomi negatywnych konsekwencji zdrowotnych, a ich nałóg często jest elementem rutyny i życia towarzyskiego. Niektórzy deklarują zamiar rzucenia palenia, głównie z powodów zdrowotnych i finansowych, choć uzależnienie behawioralne utrudnia im ten proces.

W społeczności LGBTQ+ używanie wyrobów nikotynowych często pełni funkcję integracyjną, a decyzje o jego rzuceniu są uzależnione od dostępności wsparcia i społecznej akceptacji. Osoby te wskazują na brak skutecznych metod rezygnacji z nałogu i ograniczoną wiedzę na temat dostępnych narzędzi wsparcia.

Kobiety w ciąży i młode matki częściej podejmują próby rzucenia palenia, motywowane troską o zdrowie dziecka. Jednak wiele z nich boryka się z trudnościami wynikającymi z nałogu oraz braku odpowiedniego wsparcia psychologicznego.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia mają świadomość szkodliwości palenia, jednak wielu z nich nie odczuwa potrzeby jego rzucenia. Niektórzy deklarują zamiar ograniczenia lub zaprzestania używania wyrobów nikotynowych, mimo że brak silnej motywacji i wsparcia utrudnia im ten proces.

5.7. Równoczesne używanie innych substancji psychoaktywnych

Analiza równoczesnego używania wyrobów nikotynowych i innych substancji psychoaktywnych w różnych grupach badanych ukazuje powiązania między paleniem a spożyciem alkoholu, a także sporadyczne przypadki łączenia nikotyny z marihuaną i innymi substancjami.

Młodzież w wieku 12–17 lat wskazuje, że wyroby nikotynowe są często stosowane w kontekście spotkań towarzyskich, szczególnie przy spożywaniu alkoholu. Palenie w takich sytuacjach ma charakter rytualny i wzmacnia efekty obu substancji. Marihuana jest używana rzadziej, głównie w sytuacjach eksperymentalnych.

W grupie 18–25 lat równoczesne używanie nikotyny i alkoholu jest powszechne, szczególnie podczas imprez. Respondenci wskazują, że alkohol zwiększa skłonność do palenia, a brak kontroli nad ilością wypalanych papierosów w trakcie spożywania alkoholu prowadzi do przekroczenia codziennych norm. Niektórzy wskazują, że marihuana może częściowo zastępować nikotynę, a jej medyczne zastosowanie zmniejsza potrzebę sięgania po papierosy.

W społeczności LGBTQ+ palenie i alkohol są nierozdzielnie związane z życiem towarzyskim. Papierosy są traktowane jako obowiązkowy element spotkań, a ich użycie służy zarówno relaksacji, jak i podkreśleniu charakteru sytuacji. Używanie marihuany i olejków CBD występuje rzadziej i nie jest powszechnie łączone z nikotyną.

Kobiety w ciąży i młode matki częściej unikają równoczesnego stosowania nikotyny i alkoholu, ale wciąż zdarzają się przypadki sięgania po papierosy podczas spożywania napojów alkoholowych. Marihuana jest w tej grupie niemal nieobecna.

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia stosują nikotynę oraz inne substancje psychoaktywne głównie jako sposób na redukcję stresu. Alkohol i marihuana są używane w celach relaksacyjnych po trudnych dniach pracy. Choć mają świadomość szkodliwości tych substancji, stres zawodowy często skłania ich do ich stosowania.

5.8. Tożsamość i identyfikacja mniejszości seksualnych i płciowych a wyroby nikotynowe w grupie LGBTQ+

Tożsamość i identyfikacja mniejszości seksualnych i płciowych mają wpływ na wybory dotyczące wyrobów nikotynowych w grupie LGBTQ+. Estetyka, moda, stres oraz specyficzne potrzeby tej grupy kształtują preferencje dotyczące produktów nikotynowych, co prowadzi do dominacji nowoczesnych alternatyw, takich jak e-papierosy i tytoń podgrzewany.

5.9. Interwencje antynikotynowe w grupie kobiet w ciąży i do roku po urodzeniu dziecka – doświadczenia, dostępność i skuteczność

Interwencje antynikotynowe wśród kobiet w ciąży oraz do roku po urodzeniu dziecka są często postrzegane jako niewystarczające. Brak konkretnego wsparcia ze strony personelu medycznego oraz trudności związane z uzależnieniem sprawiają, że wiele kobiet kontynuuje używanie wyrobów nikotynowych. Kluczowym motywatorem do zaprzestania palenia jest troska o zdrowie dziecka, ale bez odpowiedniego wsparcia, wiele kobiet ma trudności z całkowitym rzuceniem nałogu.

5.10. Postrzeganie swojej roli w interwencjach antynikotynowych przez grupę młodych pracowników ochrony zdrowia

Młodzi pracownicy ochrony zdrowia postrzegają swoją rolę w interwencjach antynikotynowych jako kluczową, ale często czują się nieprzygotowani do skutecznego przeprowadzania takich interwencji. Brakuje im odpowiednich narzędzi i szkoleń, a ich prywatne nawyki mogą wpływać na postrzeganie ich wiarygodności przez pacjentów.

6. REKOMENDACJE

Poniżej przedstawiono rekomendacje opracowane w oparciu o uzyskane wyniki badań jakościowych:

1. Edukacja, promocja zdrowia i prewencja nikotynizmu

W przypadku młodzieży kluczowe jest wzmacnianie programów edukacyjnych, które koncentrują się na rozwijaniu umiejętności społecznych i odporności na presję rówieśniczą. Istotne jest także wprowadzenie w szkołach programów edukacyjnych podkreślających szkodliwość alternatywnych produktów nikotynowych i wpływu marketingu na ich postrzeganie, a także wpływu dodatków smakowych na atrakcyjność tych produktów dla młodych użytkowników.

Kampanie informacyjne skierowane do młodzieży powinny uświadamiać młodym odbiorcom wpływ reklamy na ich wybory konsumenckie oraz konsekwencje zdrowotne stosowania wyrobów nikotynowych. Działania edukacyjne skierowane do młodzieży powinny także uwrażliwiać na mechanizmy uzależnienia oraz konsekwencje zdrowotne używania wyrobów nikotynowych. Powinny również wykorzystywać autentyczne narracje młodych ludzi, aby zwiększyć ich skuteczność. Ważne jest także opracowywanie programów edukacyjnych skierowanych do młodzieży, podkreślających ryzyko związane z łączeniem nikotyny z alkoholem i innymi substancjami psychoaktywnymi.

Programy edukacyjne dla rodziców i nauczycieli powinny pomagać rozpoznawać strategie marketingowe i ich wpływ na młodych ludzi. Powinny także wskazywać, jak rozmawiać z dziećmi o nikotynie i wzmacniać negatywne postawy wobec używania wyrobów nikotynowych. Istotne są również, aby kampanie edukacyjne skierowane do rodziców podkreślały wpływ presji rówieśniczej i postaw rodziny na decyzje dotyczące używania wyrobów nikotynowych.

Dla młodych dorosłych należy wprowadzać działania promujące zdrowe sposoby radzenia sobie ze stresem, np. poprzez popularyzację aktywności fizycznej czy technik relaksacyjnych.

Kampanie skierowane do młodzieży i młodych dorosłych powinny promować także alternatywne formy spędzania czasu bez używania nikotyny.

W społeczności LGBTQ+ kluczowe jest włączenie profilaktyki nikotynowej do szerszych programów wsparcia zdrowia psychicznego. Należy uwzględnić czynniki związane z dyskryminacją i stresem mniejszościowym oraz dostosować przekaz edukacyjny do specyfiki tej grupy. Działania informacyjne skierowane do społeczności LGBTQ+ powinny uwzględniać wpływ otoczenia na nawyki związane z używaniem nikotyny. W tej grupie istotne jest także podkreślanie manipulacyjnych technik stosowanych przez branżę nikotynową oraz promowanie alternatywnych form spędzania czasu bez używania nikotyny, zwłaszcza w takich grupach szczególnie podatnych na wpływ środowiska, jak właśnie społeczność LGBTQ+.

W przypadku kobiet w ciąży i po urodzeniu dziecka istotne są kampanie edukacyjne promujące alternatywne sposoby radzenia sobie ze stresem oraz informujące kobiety w ciąży o rzeczywistych skutkach zdrowotnych e-papierosów i tytoniu podgrzewanego.

W edukacji młodych pracowników ochrony zdrowia istotne jest włączenie treści dotyczących współużywania substancji do programów edukacyjnych w szkołach i na uczelniach. Istotne jest także podkreślanie manipulacyjnych technik stosowanych przez branżę nikotynową wśród młodych pracowników ochrony zdrowia, zwłaszcza w zakresie strategii „harm reduction”.

Dla populacji ogólnej ważne są kampanie społeczne podkreślające realne zagrożenia zdrowotne związane z alternatywnymi wyrobami nikotynowymi, uświadamiające mechanizmy wzmacniania działania substancji psychoaktywnych w połączeniu z nikotyną oraz promowanie zdrowych sposobów radzenia sobie z napięciem i stresem, np. aktywności fizycznej i technik relaksacyjnych, a także promowanie zdrowych wzorców zachowań w miejscach pracy i środowiskach akademickich, gdzie palenie często pełni funkcję integracyjną.

2. Ograniczenie dostępności i promocji wyrobów nikotynowych

Należy ograniczyć dostępność wyrobów smakowych i tytoniu podgrzewanego, które są często postrzegane jako „bezpieczna” alternatywa, w tym ograniczenie ekspozycji wyrobów nikotynowych w punktach sprzedaży detalicznej.

Istotna jest także eliminacja zjawiska promocji prywatnej, a w szczególności ograniczenie form promocji produktów smakowych, które mogą przyciągać młodzież. Należy wprowadzić zakaz promocji wyrobów nikotynowych w miejscach związanych z rekreacją, np. na festiwalach i w klubach oraz w przestrzeni publicznej.

Ważne jest także zaostrzenie regulacji dotyczących promocji i reklam w mediach społecznościowych, gdzie młodzież najczęściej styka się z promowaniem tych produktów, poprawa egzekwowania prawa dotyczącego zakazu reklamowania wyrobów nikotynowych w mediach społecznościowych oraz współpracy z influencerami.

W przypadku sprzedaży wyrobów nikotynowych istotne jest wprowadzenie skuteczniejszych mechanizmów egzekwowania zakazu sprzedaży wyrobów nikotynowych osobom niepełnoletnim, w tym systemów weryfikacji wieku w punktach stacjonarnych i online oraz regularne kontrole w małych sklepach i kioskach, gdzie dochodzi do sprzedaży niepełnoletnim.

W kontekście całej populacji ważne jest także ograniczenie miejsc publicznych, w których dozwolone jest używanie wyrobów nikotynowych, aby zmniejszyć ich widoczność i akceptację społeczną.

3. Wsparcie dla osób uzależnionych

W tym obszarze istotne jest stworzenie bezpłatnych programów terapeutycznych dostosowanych do różnych grup wiekowych i społecznych, a także zwiększenie dostępu do poradni antynikotynowych, narzędzi online wspomagających rzucanie palenia oraz rozwój dostępnych form wsparcia dla osób uzależnionych, takich jak bezpłatne terapie i wsparcie psychologiczne telefoniczne czy online. Warta rozważenia jest także integracja programów wsparcia psychologicznego z terapią uzależnień, szczególnie dla młodzieży i młodych dorosłych.

Kobiety w ciąży i młode matki wymagają szczególnego wsparcia psychologicznego i edukacyjnego, w tym stworzenia specjalnych programów dla kobiet w ciąży, pomagających im skutecznie rzucić palenie, uwzględniających ich potrzeby i bariery w procesie rzucania palenia. Istotne jest

stworzenie programów wsparcia dla kobiet w ciąży, uwzględniających ich indywidualne potrzeby i sposoby na walkę z uzależnieniem. Programy antynikotynowe dla tej grupy powinny być realizowane w ramach opieki prenatalnej i poporodowej, z uwzględnieniem indywidualnych strategii redukcji stresu.

Istotne jest zwiększenie świadomości wśród młodych pracowników ochrony zdrowia dotyczące wpływu nikotyny na zdrowie oraz udostępnienie im skutecznych narzędzi do ograniczenia palenia. Młodzi pracownicy ochrony zdrowia powinni mieć dostęp do programów redukcji stresu i metod relaksacyjnych, które mogą stanowić alternatywę dla nikotyny, a także do programów pomocy dla młodych dorosłych i pracowników ochrony zdrowia, uwzględniających skuteczne metody walki z uzależnieniem od nikotyny. Proponowana oferta programów skierowanych do młodych pracowników ochrony zdrowia powinna uwzględniać także ofertę skutecznych strategii radzenia sobie ze stresem bez sięgania po substancje psychoaktywne. Warto także promować politykę miejsc pracy wolnych od produktów nikotynowych oraz ograniczyć normalizację ich używania w środowisku medycznym. Istotne jest także zwiększenie dostępności do różnorodnych form edukacji w zakresie pomocy osobom uzależnionym od nikotyny.

4. Ochrona środowiska

W przypadku wpływu wyrobów nikotynowych na środowisko naturalne istotne jest promowanie właściwych metod utylizacji e-papierosów i tytoniu podgrzewanego oraz wprowadzenie systemu recyklingu jednorazowych urządzeń nikotynowych.

Ważne są także działania zwiększające świadomość ekologiczną wśród użytkowników, szczególnie w społecznościach LGBTQ+ i wśród młodych pracowników ochrony zdrowia, w tym wprowadzenie obowiązku informowania o skutkach dla środowiska naturalnego powodowanych przez urządzenia takie jak e-papierosy, tytoń podgrzewany i wyroby jednorazowe.

7. LITERATURA

- [1] Chawłowska E., Balwicki Ł., Kaleta D., Tyrańska-Fobke A., Nowicka J., Miller M., et al. A collaborative project of the medical research agency on new nicotine products in Poland: NIKO study protocol. *Tob Prev Cessat.* 2024;10 Supplement 1.
- [2] Tong A., Sainsbury P., Craig J., Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *Int J Qual Health Care J Int Soc Qual Health Care.* 2007;19:349–57.
- [3] Creswell, J.W. and Poth, C.N. (2018), *Qualitative Inquiry and Research Design Choosing among Five Approaches*. 4th Edition, SAGE Publications, Inc., Thousand Oaks.
- [4] Tyrańska-Fobke A., Balwicki Ł., Kaleta D., Chawłowska E., Konieczna A., Nowicka J., et al. A collaborative project of the medical research agency on new nicotine products in Poland: Preliminary results of the IDI survey. a NIKO study. *Tob Prev Cessat.* 2024;10 Supplement 1.

- [5] Sawicka-Gutaj N., Gruszczyński D., Guzik P., Mostowska A., Walkowiak J., *Publication ethics of human studies in the light of the Declaration of Helsinki – a mini-review*. J Med Sci. 2022;91:e700.
- [6] Boddy C.R., *Sample size for qualitative research*. Qual Mark Res Int J. 2016;19:426–32.
- [7] Guest G., MacQueen K., Namey E., *Applied Thematic Analysis*. 2455 Teller Road, Thousand Oaks California 91320 United States: SAGE Publications, Inc.; 2012.
- [8] Braun V., Clarke V., *Using thematic analysis in psychology*. Qual Res Psychol. 2006;3:77–101.
- [9] Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie mapy potrzeb zdrowotnych. (Dz. Urz. Min. Zdr. 2021 r. poz. 69).
- [10] Jankowski M., Ostrowska A., Sierpiński R., et al., *The Prevalence of Tobacco, Heated Tobacco, and E-Cigarette Use in Poland: a 2022 Web-Based Cross-Sectional Survey*. Int J Environ Res Public Health. 2022;19(8):4904.
- [11] Pinkas J. (red.), *Współczesne wyzwania zdrowia publicznego. Wybrane zagadnienia*. PZWL 2021. ISBN 978-83-200-6513-8.
- [12] World Health Organization (WHO). *WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2008-The MPOWER package*. WHO, Geneva 2009. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241596282>.
- [13] Kaleta D., Makowiec-Dąbrowska T., Dzikowska-Zaborszczyk E., Fronczak A., *Determinants of heavy smoking: results from the global adult tobacco survey in Poland (2009-2010)*. Int J Occup Med Environ Health. 2012;25(1):66-79.
- [14] Kaleta D., Makowiec-Dąbrowska T., Dzikowska-Zaborszczyk E., Fronczak A., *Prevalence and socio-demographic correlates of daily cigarette smoking in Poland: results from the Global Adult Tobacco Survey (2009-2010)*. Int J Occup Med Environ Health. 2012;25(2):126-136.
- [15] Jankowski M., Rees V., Zgliczyński W.S., Kaleta D., Gujski M., Pinkas J., *Self-reported secondhand smoke exposure following the adoption of a national smoke-free policy in Poland: analysis of serial, cross-sectional, representative surveys, 2009-2019*. BMJ Open. 2020;10(9):e039918.
- [16] Główny Inspektorat Sanitarny (2019). *Postawy Polaków wobec palenia tytoniu – Raport 2019 r.*, dostęp: <https://www.gov.pl/web/gis/postawy-polakow-wobec-palenia-tytoniu--raport-2017>.
- [17] Pinkas J., Kaleta D., Zgliczyński W.S., et al., *The Prevalence of Tobacco and E-Cigarette Use in Poland: a 2019 Nationwide Cross-Sectional Survey*. Int J Environ Res Public Health. 2019;16(23):4820.
- [18] Smith D.M., Gawron M., Balwicki L., Sobczak A., Matynia M., Goniewicz M.L., *Exclusive versus dual use of tobacco and electronic cigarettes among adolescents in Poland, 2010-2016*. Addict Behav. 2019;90:341-348.

- [19] Przewoźniak K., Koczkodaj P., Ciuba A., *The patterns and trends in e-cigarette consumption and use in Poland: one of the biggest markets in Europe*. Tobacco Induced Diseases. 2019;17(1).
- [20] Janik-Konieczny K., Parascandola M., Bachand J., Zatoński M., Przewoźniak K., Zatoński W., *E-cigarette use among Polish students: findings from the 2016 Poland Global Youth Tobacco Survey*. Journal of Health Inequalities. 2020;6(2):95-103.
- [21] Brożek G.M., Jankowski M., Lawson J.A., et al., *The Prevalence of Cigarette and E-cigarette Smoking Among Students in Central and Eastern Europe-Results of the YUPESS Study*. Int J Environ Res Public Health. 2019;16(13):2297.

Autorzy raportu:

Łukasz Balwicki¹, Julia Nowicka¹, Marta Miller¹, Anna Tyrańska-Fobke¹, Ewelina Chawłowska², Dorota Kaleta³

¹Zakład Zdrowia Publicznego i Medycyny Społecznej, Gdański Uniwersytet Medyczny

²Katedra i Zakład Profilaktyki Zdrowotnej, Pracownia Zdrowia Międzynarodowego, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

³Katedra Badań Populacyjnych, Zakład Zdrowia Publicznego, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

AGENCJA
BADAŃ
MEDYCZNYCH

ISBN 978-83-965726-3-9

9 788396 572639